№ 49. ВТОРНИКЪ 7 Мая. 7 Maia. WTOREK №. 49.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ
по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

Przedpłata: Roczna:
W Wilnie . rs. 10
Z przesyłką — 12
Półroczna:
W Wilnie . — 5
Z przesyłką. — 6

Kwartalna:
W Wilnie . — 3
Z przesyłką. — 3 k. 50
Miesięczna . — 1
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się k. sr. 17.

WYCHODZI
we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Rok 1863.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть Оффиціальная.

С.-Петербургъ, 3 мая.

— Высочайшимъ приказомъ по военному вѣдомству, 1-го мая, виленскій военный губернаторъ и генералъ-губернаторъ гродненскій, ковенскій и минскій и командующій войсками виленскаго военнаго округа, генералъ-адъютантъ, генералъ отъ инфантеріи **НАЗИМОВЪ 1-й**, согласно прошенію его, Всемилостивѣйше *уволенъ* отъ настоящихъ должностей, съ оставленіемъ членомъ государственнаго совѣта и въ званіи генералъ-адъютанта; членъ государственнаго совѣта генералъ отъ инфантеріи **МУРАВЬЕВЪ 2-й** *назначенъ* виленскимъ военнымъ губернаторомъ и генералъ-губернаторомъ гродненскимъ, ковенскимъ и минскимъ и командующимъ войсками виленскаго военнаго округа, съ предоставленными сему званію правами и властью командира отдѣльнаго корпуса въ военное время и съ оставленіемъ въ прежнихъ должностяхъ и званіяхъ. На томъ же основаніи подчиняются ему и губерніи: витебская и могилевская, съ войсками, въ нихъ расположенными.

—Назначаются: вице-директоръ департамента разныхъ податей и сборовъ коллежскій совѣтникъ **НАРЖИМСКІЙ** управляющимъ вновь учреждаемаго департамента окладныхъ сборовъ.

— Начальникъ отдѣленія департамента государственнаго казначейства статскій совѣтникъ **ЖИЛИНСКІЙ** предсѣдателемъ витебской казенной палаты. (С. Поч.)

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ согласно съ представленіемъ Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Намѣстника, вмѣсто графа **КЕЛЛЕРА**, получающаго другое назначеніе, Высочайше повелѣть соизволилъ быть главнымъ директоромъ предсѣдательствующимъ въ правительственной коммиссіи внутреннихъ дѣлъ, непремѣн. члену госуд. совѣта Царства, Радомскому гражданскому губернатору Александру **ОСТРОВСКОМУ**, который сего числа вступаетъ въ должность. (Dz. Pow. N. 109.)

ВСЕПОДДАННѢЙШЕЕ ПИСЬМО.

Отъ бобруйскаго еврейскаго общества.

„Всеавгустѣйшій Монархъ!

„Съ зарею семнадцатаго апрѣля Россія ликуетъ высокоторжественный день рожденія Вашего Императорскаго Величества. День, освященный великимъ событіемъ, рожденіемъ Царя-Освободителя, придаетъ смѣлость евреямъ города Бобруйска присоединить къ голосу милліоновъ сыновъ Россіи выраженіе вѣрноподданническихъ своихъ чувствъ.

„Вѣрноподданническое постоянство было всегдашнею отличительною чертою еврейскаго народа, во всѣхъ историческихъ его періодахъ; въ благословенномъ же царствованіи Вашего Императорскаго Величества, постоянство это почерпаетъ новыя силы, истекающія изъ глубокой признательности нашего народа за дарованную ему гражданскую жизнь.

„Еврейское сословіе глубоко чувствуетъ великія благодѣянія, щедро излiянныя Монаршею рукою въ дѣвять царственныхъ лѣтъ, въ девять лѣтъ, безпрерывнымъ рядомъ милостей, по истинѣ равныхъ девяти цѣлымъ вѣкамъ!

„Благодѣянія эти вкоренили въ сердца всѣхъ евреевъ вѣру и преданность къ Монарху, которыхъ никакія коварныя искушенія въ мірѣ и лживые толки злоумышленниковъ поколебать не въ состояніи.

„Государь!

„Глубокая преданность къ престолу и горячая любовь къ Россіи суть единственныя чувства евреевъ, возсылающихъ восторженныя благодаренія предвѣчному Промыслу за высокій даръ, ниспосланный намъ въ лицѣ Твоемъ, и теплыя молитвы: о ниспроверженіи враговъ отечества, о долголѣтіи и благоденствіи Вашего Императорскаго Величества и Августѣйшаго Дома, который да хранитъ Господь Богъ во вѣки вѣковъ для блага народовъ, блаженствующихъ подъ скипетромъ Всемилостивѣйшаго Монарха нашего.

„Вашего Императорскаго Величества вѣрноподданные.“

(Подлинное подписано бобруйскимъ еврейскимъ равиномъ съ обществомъ). (Сѣв. Поч.)

17-го сего апрѣля могилевскій городской голова и члены могилевскаго христіанскаго и еврейскаго общества, явясь къ начальнику губерніи, подали ему слѣдующее прошеніе:

„По случаю наступленія великоторжественнаго дня рожденія Его Императорскаго Величества Государя Императора Александра Николаевича, пріемля смѣлость повергнуть къ стопамъ престола выраженія вѣрноподданническихъ чувствъ непоколебимой преданности и горячей любви къ Августѣйшему Монарху нашему, и вмѣстѣ съ тѣмъ принести Его Величеству искреннее наше поздравленіе, могилевское христіанское и еврейское ообщество почтительнѣйше проситъ ваше превосходительство довести объ этомъ до свѣдѣнія Государя Императора.

„При этомъ, въ виду нынѣшнихъ событій, когда вражда и злоба враговъ Россіи, въ ослѣпленіи своемъ доходитъ даже до того, что въ самомъ развитіи благотворныхъ и мудрыхъ преобразованій нашего отечества предполагаетъ разъединеніе живыхъ и могучихъ силъ государства, и какъ не разъ уже мы, вѣрноподданные, доказали единодушную преданность престолу и отечеству, проникающую на защиту ихъ, всѣ слои общества въ часъ невзгоды и тяжкихъ испытаній, достославными памятниками которой, въ настоящемъ столѣтіи, служатъ Москва и Севастополь, а потому считаемъ священнымъ долгомъ заявить, что высказанныя чувста безграничной преданности нашей останутся въ насъ навсегда неизмѣнны и непоколебимы, и что, воодушевленные этими чувствами, мы не остановимся ни предъ какими пожертвованіями съ нашей стороны, которыя потребовались бы для защиты отечества и престола.“

(Подлинное за подписью городскаго головы и членовъ общества).

Начальникъ губерніи копію означеннаго прошенія представилъ г. министру внутреннихъ дѣлъ и вмѣстѣ съ тѣмъ, по просьбѣ общества, послалъ его высокопревосходительству слѣдующую телеграфическую депешу:

„Могилевское городское общество— христіане и евреи—представило прошеніе, которымъ ходатайствуетъ повергнуть предъ Государемъ Императоромъ вѣрноподданническое поздравленіе съ счастливымъ днемъ рожденія Его Величества.

„При семъ граждане Могилева въ виду враждебныхъ проявленій, просятъ Его Величество вѣрить безграничной ихъ преданности и любви, изъясняя, что не остановятся ни предъ какими пожертвованіями для защиты отечества и престола.“

Министръ внутреннихъ дѣлъ сообщилъ, по телеграфу о Высочайшемъ повелѣніи благодарить общество. (Сѣв. Поч.)

ТЕЛЕГРАФНЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

Варшава, 29 апрѣля.

Въ радомской губерніи войска наши имѣли нѣсколько удачныхъ для себя встрѣчъ съ шайкою Чаховскаго, при чемъ взято у мятежниковъ орудіе; съ нашей стороны убитъ одинъ штабъ-офицеръ.

Вильно, 30 апрѣля.

Генералъ Ганецкій, выступивъ 25 апрѣля изъ Ольокеникъ тремя колоннами противъ соединившихся шаекъ мятежниковъ (до 2 т. человѣкъ), разбилъ ихъ и, неотступно преслѣдуя 25, 26 и 27, нанесъ имъ еще нѣсколько послѣдовательныхъ пораженій и окончательно разсѣялъ. Мятежники пытались не разъ удержать наступавшія колонны; но были опрокидываемы съ большимъ для себя урономъ. Такія встрѣчи происходили между мм. Субочь и Бержи, на фольваркахъ Гуришки и Шкуришки. Кромѣ большаго числа убитыхъ и раненныхъ, у мятежниковъ взято въ плѣнъ 60 человѣкъ, въ томъ числѣ два предводителя: Станишевскій и Лобановскій; отбито два знамя, обозъ, множество оружія всякаго рода, пули, свинецъ, порохъ и 52 лошади; одинъ изъ главныхъ мятежническихъ предводителей, Доленго, находится въ числѣ убитыхъ. Наша потеря во всѣхъ этихъ дѣлахъ состояла изъ 8 человѣкъ убитыхъ, 48 раненныхъ и 1 пропавшаго безъ вѣсти.

Пораженіе мятежниковъ произвело весьма благотворное вліяніе на жителей; крестьяне, освободившись отъ ихъ террора, усердно помогаютъ войскамъ и приводятъ плѣнныхъ.

Вильно, 1-го мая.

Посланный изъ Лиды отрядъ подъ начальствомъ лейбъ-гвардіи финляндскаго полка полковника Алхазова, отыскалъ въ болотахъ гродненской пущи вновь формируемую шайку мятежниковъ, подъ начальствомъ брата убитаго Нарбута, разбилъ и разсѣялъ ее; мятежники потеряли много убитыми и ранеными. У насъ убитъ одинъ рядовой. (Сѣв. Поч.)

Изъ западнаго края. Въ Русскомъ Инвалидѣ пишутъ отъ 2-го мая. Вспышки мятежа въ губерніяхъ могилевской и кіевской повторились и въ послѣдніе дни. Еще нѣсколько новыхъ попытокъ на разбой и грабежъ было предпринято въ этомъ краѣ сподвижниками польскихъ революціонеровъ; еще появилось нѣсколько новыхъ, ничтожныхъ шаекъ, возмутившихъ спокойствіе мирныхъ жителей. Но въ этотъ разъ мятежническія шайки не только не имѣли нигдѣ никакого успѣха, а повсюду получали то наказаніе, которое заслуживали, и по законамъ справедливости, и на основаніи здраваго смысла;— многіе изъ нихъ заплатили за свое покушеніе жизнію, другіе ранены, и наконецъ многіе находятся въ рукахъ правосудія.

24-го апрѣля, на границѣ дрисскаго уѣзда, костромскаго полка поручикомъ Протопоповымъ, со ввѣренною ему ротою и небольшою командою гренадерскаго артиллерійскаго парка, уничтожена начавшаяся формироваться тамъ шайка и захвачено все собранное ею имущество, обозъ и оружіе. Въ происшедшей при этомъ стычкѣ, 21 человѣкъ изъ шайки убиты на мѣстѣ, значительное число погибло въ топкомъ болотѣ, куда бросились матежники, отыскивая спасенія отъ войскъ; остальные захватываются крестьянами и доставляются къ начальству. Въ войскахъ 1 рядовой убитъ и 1 раненъ.

26-го числа, оршанскій исправникъ, съ командою нижнихъ чиновъ и крестьянами, уничтожилъ шайку въ селѣ Погостицѣ; причемъ 6 человѣкъ мятежниковъ убито, 21 взято въ плѣнъ, а нѣсколько погибли, спасаясь вплавь черезъ рѣку. Съ нашей стороны при этомъ убито 2 крестянъ и ранено 3 рядовыхъ.

Изъ полученной же вчера телеграммы видно, что поручикъ Путята съ ротою разбилъ шайки вблизи м. Славянъ, сеннинскаго уѣзда; причемъ 7 мятежниковъ убито, 20 взято въ плѣнъ, и захвачено оружіе и боевые запасы. Съ нашей стороны при этомъ былъ убитъ рядовой; ранены 1 офицеръ и 8 нижнихъ чиновъ.

TREŚĆ

Część Urzędowa.

St. Petersburg, 3-go maja.

— Rozkazem Najwyższym do zarządu wojennego d. 1go maja, wileński gubernator wojenny i jenerał-gubernator, grodzieński, kowieński i miński, oraz dowodzący wojskami wileńskiego okręgu wojennego, jenerał-adjutant, jenerał piechoty **NAZIMOW 1-y** na własną prośbę Najmiłościwiéj został uwolniony od niniejszych obowiązków z pozostawieniem członkiem rady państwa i w godności jenerał-adjutanta; członek rady państwa jenerał-piechoty **MURAWJEW 2-gi**, został mianowany wileńskim gubernatorem wojennym i jenerał-gubernatorem, grodzieńskim, kowieńskim i mińskim, oraz dowodzącym wojskami Wileńskiego okręgu wojennego z przywiązanemi do téj godności prawami i władzą dowodzącego korpusem oddzielnym w czasie wojennym i z pozostaniem w uprzednich obowiązkach i godnościach. Na tejże zasadzie wchodzą pod jego zarząd gubernje: Witebska i Mohylewska z wojskami w onych konsystującemi.

— Naznaczają się: wice-dyrektor departamentu różnych podatków i poborów radca kollegjalny **NARZYMSKI** zarządzającym nowo-utworzonym departamentem podatków stałych.

— Naczelnik wydziału departamentu podskarbstwa państwa radca stanu **ŻYLIŃSKI** prezesem witebskiéj izby skarbowéj. (Pocz. półn.)

NAJJAŚNIEJSZY PAN na przedstawienie Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Namiestnika, w miejsce hrabiego Kellera otrzymującego inne przeznaczenie, Najwyżéj mianować raczył Dyrektorem Głównym Prezydującym komisji rządowéj spraw wewnętrznych, Aleksandra **OSTROWSKIEGO**, stałego członka rady stanu Królestwa, Gubernatora Cywilnego gubernji Radomskiéj, który w dniu dzisiejszem urzędowanie swoje obejmuje. (Dz. Pow. N. 109)

Najpoddanniejsze listy.

Od bobrujskiéj gromady izraelskiéj

„Najjaśniejszy MONARCHO!

„Z zaraniem 17 kwietnia Rossja obchodzi wysoce-uroczysty dzień urodzin WASZEJ CESARSKIEJ MOŚCI. Dzień, uświęcony wielkiém wydarzeniem, urodzeniem Cesarza-oswobodziciela, ośmiela izraelitów gromady izraelskiéj miasta Bobrujska przyłączyć do głosu milljonów synów Rossji wyraz wiernopoddańczych ich uczuć.

„Stałość wiernopoddańcza zawsze była odznaczającym się rysem narodu izraelskiego we wszystkich jego okresach dziejowych; pod błogosławioném zaś panowaniem WASZEJ CESARSKIEJ MOŚCI, stałość ta czerpie nowe siły pochodzące z głębokiéj przychylności narodu naszego za udzielone mu życie cywilne.

„Stan izraelitów głęboko czuje wielkie dobrodziejstwa, szczodrobliwie wylane Monarszą ręką w przeciągu dziewięciu lat panowania, dziewięciu lat szeregu nieustannych łask, w saméj rzeczy równających się dziewięciu wiekom!

„Dobrodziejstwa te ugruntowały w sercach wszystkich izraelitów ufność i przychylność ku Monarsze, których żadne w świecie podstępne podszepty i fałszywe tłumaczenia ludzi złéj woli zachwiać nie mogą.

CESARZU!

Głęboka przychylność ku tronowi i gorąca miłość ku Rossji są jedynemi uczuciami izraelitów, wznoszących modły dziękczynne ku przedwiecznéj Opatrzności za wysoki dar zesłany nam w osobie Twojéj i gorące modlitwy: za zniszczenie wrogów Rossji, za długie lata i pomyślność WASZEJ CESARSKIEJ MOŚCI i Najjaśniejszego Domu, którzy aby Bóg zachował na wieki wieków dla dobra narodów szczęśliwych pod berłem Najmiłościwszego MONARCHY naszego.

„WASZEJ CESARSKIEJ MOŚCI

„wierniepoddani.“

(Oryginał podpisali bobrujski rabin izraelski z gromadą).

D. 17 bież. kwietnia mohylewski głowa miasta i członkowie mohylewskiéj chrześcijańskiéj i żydowskiéj gmin, przybywszy do naczelnika gubernji podali mu następną prośbę:

„Z powodu wysoce-uroczystego dnia urodzin NAJJAŚNIEJSZEGO CESARZA ALEKSANDRA MIKOŁAJEWICZA, ośmieliwszy się złożyć u stóp tronu wyraz wiernopoddańczych uczuć, niezachwianéj przychylności i gorącéj miłości ku Najjaśniejszemu MONARSZE naszemu, i razem przynieść JEGO CESARSKIEJ MOSCI szczere nasze pozdrowienie, mohylewskie chrześcijańskie i żydowskie gminy proszą najpokorniéj waszą ekscelencją podać o tém do wiadomości Najjaśniejszego Pana.

„Przy tém w obec dzisiejszych wypadków, kiedy złość i knowania dochodzą aż do tego, iż w samym rozwoju dobroczynnych i mądrych reform naszéj ojczyzny, chcą rozerwania żywotnych i potężnych sił państwa, i jak to nieraz już my wierni poddani dowiedliśmy jednomyślnéj przychylności ku tronowi i ojczyznie, przenikających, na obronę ich, wszystkie warstwy społeczeństwa w godzinę nieszczęść i ciężkich prób, których sławnemi pamiątkami w obecném stuleciu, są Moskwa i Sewastopol; przeto za święty obowiązek poczytujemy sobie objawić, iż wypowiedziane uczucia nieograniczonéj przychylności naszéj, zostaną u nas na zawsze niezmiennemi i niezachwianemi, i że pałający témi uczuciami, nie zatrzymamy się przed żadną ofiarą z naszéj strony, jakiéj by potrzeba było na obronę ojczyzny i tronu.“

(Oryginał podpisali głowa miasta i członkowie).

Gubernator, kopję rzeczonéj prośby przesłał do p. ministra spr. wewn., i na prośbę gminy posłał do ministra następującą depeszę telegraficzną:

Mohylewska gromada miejska—chrześcijanie i żydzi—przedstawiła prośbę, w któréj prosi o złożenie u stóp Najjaśniejszego CESARZA wiernopoddańczych pozdrowień w szczęśliwy dzień urodzin Najjaśniejszego Pana.

„Przy tém obywatele Mohylewa, w obec nieprzyjaznych przejawów, proszą JEGO CESARSKIEJ MOŚCI wierzyć nieograniczonéj ich przychylności i miłości, wyrażając, iż nie zatrzymają się przed żadną ofiarą dla obrony ojczyzny i tronu.“

Minister spraw wewnętrznych zawiadomił telegrafem o Najwyższym rozkazie podziękować gminom. (Pocz.Półn.)

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Warszawa, 29 kwietnia.

W gubernji radomskiéj wojska miały kilka pomyślnych utarczek z bandą Czachowskiego, przyczém zabrano u powstańców działo; ze strony wojska zabity 1 sztab-oficer.

Wilno 30 kwietnia.

Jenerał Ganecki, wyszedłszy 25 kwietnia z Olkienik 3-ma kolumnami przeciw połączonym bandom powstańców (do 2 tysięcy ludzi), rozbił ich i nieodstępnie ścigając 25, 26 i 27 zadał im kilka porażek i ostatecznie rozpędził. Powstańcy nieraz próbowali zatrzymać attakujące kolumny, lecz byli odpierani z wielką stratą. Takie utarczki miały miejsce między mm. Subocz i Birżami w folwarkach Guryszki i Szkuryszki. Prócz wielkiéj liczby zabitych i rannych u powstańców zabrano 60 jeńców, w téj liczbie dwóch dowódców: Staniszewskiego i Łobanowskiego, odebrano 2 chorągwie, oboz, mnóstwo broni, kule, ołów, proch i 52 konie; jeden z głównych dowódców powstania Dołęga znajduje się w liczbie zabitych. Strata wojska we wszystkich tych sprawach składa się z 8-miu zabitych i 48 rannych i 1 zaginionego.

Rozbicie powstańców zrobiło bardzo pomyślne wrażenie na mieszkańcach; włościanie, uwolniwszy się od ich terroryzmu, gorliwie pomagają wojsku i przyprowadzają jeńców.

Wilno 1 maja.

Wysłany z Lidy oddział pod dowództwem l. gw. finlandzkiego półku półkownika Ałchazowa, odszukał w błotach grodzieńskiéj puszczy nowo-organizującą się bandę powstańców, pod dowództwem brata zabitego Narbutta, rozbił i rozpędził ją; powstańcy stracili dużo zabitych i rannych. W wojsku zabity 1 szeregowy.

Z zachodniego kraju. W „Inwalidzie rossyjskim“ piszą pod d. 2 maja. Wybuchy powstania w gubernjach mohylewskiéj i kijowskiéj powtórzyły się i ostatniemi dniami. Jeszcze kilka nowych prób do rozboju i rabunku było uczyniono w tym kraju przez wspólników rewolucjonistów polskich; jeszcze ukazało się kilka nowych nieznaczących band, które zakłóciły spokój mieszkańców spokojnych. Lecz na ten raz bandy powstańcze nietylko, że nigdzie nie miały powodzenia, ale wszędzie otrzymywały te kary, na które zasługiwały wedle sprawiedliwości, jako też na zasadzie zdrowego rozsądku;— wielu z nich zapłacili za swoją próbę życiem, inni zostali ranni, i nareszcie wielu zostaje w ręku sprawiedliwości.

24 kwietnia, na granicy powiatu dryskiego, kostromskiego pułku porucznik Protopopow z powierzoną mu rotą i niewielką komendą grenadjerskiego pułku artylerji, zniszczył formującą się tam bandę i schwytał całe jéj mienie, oboz i broń. W utarczce przy tém 21 z bandy zabito, wielka liczba zginęła w błocie, gdzie się chcieli ratować; pozostali są chwytani przez włościan i odstawują się do władz. W wojsku 1 zabity i 1 ranny.

D. 26-go orszański sprawnik z komendą żołnierzy, włościanami zniszczył bandę we wsi Pogostyszcze; przy czem 6 powstańców zabito, 21 wzięto w niewolę, a niektórzy zginęli ratując się wpław przez rzekę. Ze strony wojska raniono 3, i zabito 2 włościan.

Z otrzymanéj telegraficznéj wiadomości, pokazuje się iż porucznik Putiata, z rotą, rozbił bandę blizko m. Sławian, p-ttu sienninskiego, przyczém zabito powstańców 7, ujęto 20, i zabrano broń i zapasy. Ze strony wojska zabito 1 szeregowca, ranny 1 oficer i 8 żołnierzy.

Wczoraj otrzymano telegram z Kijowa o schwytaniu

Вчера же получена телеграмма изъ Кіева о захватѣ въ плѣнъ 40 человѣкъ мятежниковъ, въ таращинскомъ уѣздѣ, командою 6-го сапернаго батоліона, подъ начальствомъ капичана Чистякова, и о пораженіи другой шайки небольшимъ отрядомъ полковника Жукова въ Молодицкихъ лѣсахъ; эта послѣдняя пыталась сопротивляться и потеряла многихъ убитыми на мѣстѣ, причемъ съ нашей стороны были 1 убитый и 2 рененыхъ.

Всѣ донесенія подтверждаютъ, что крестьяне повсемѣстно дѣйствуютъ противъ возмутителей спокойствія съ истиннымъ самоотверженіемъ.

Хотя самая неукротимая заносчивость и увлеченіе до безразсудства давно составляютъ отличительную черту въ польскомъ характерѣ, но нельзя думать, что рѣшимости мятежниковъ начать открытыя непріязненныя дѣйствія въ краѣ, гдѣ они составляютъ самое ничтожное меньшинство и гдѣ имя Польши соединено съ самыми тяжелыми воспоминаніями для туземцевъ, безъ сомнѣнія много содѣйствовало Богъ знаетъ откуда взявшееся мнѣніе о недостаточности въ Россіи войскъ *.) Распространители этого мнѣнія не хотятъ понять, что если надежда на сохраненіе мира, вмѣстѣ съ желаніемъ сокращенія государственныхъ расходовъ, дѣйствительно въ послѣдніе годы были причинами нѣкотораго уменьшенія численности нашей арміи, то рекрутскій наборъ, сборъ безсрочно-отпускныхъ и вообще мѣры, принятыя въ послѣдніе мѣсяцы нашимъ правительствомъ, уже съ избыткомъ пополнили эти сокращенія.

Когда же приведется въ исполненіе уже одобренный, какъ мы слышали, проэктъ о сформированіи мѣстнаго ополченія въ западныхъ губерніяхъ, то численность нашихъ боевыхъ дѣйствующихъ силъ, которыя правительство можетъ двинуть куда пожелаетъ, даже превзойдетъ считавшуюся необходимой въ прежнее время. Мы не говоримъ уже о томъ, что усорершенствованіе въ образованіи войскъ даетъ возможность нынѣ рекруту дѣлаться солдатомъ не въ два или три года, какъ было прежде, а въ нѣсколько мѣсяцевъ и даже недѣль; не говоримъ объ улучшенномъ вооруженіи; не упоминаемъ также, что теперешній театръ дѣйствій соединенъ линіею желѣзныхъ дорогъ съ внутренными губерніями (отъ Нижняго-Новгорода до Варшавы) и что вообще желѣзныя дороги и пароходныя сообщенія уже ускорили и упростили передвиженіе войскъ въ такой мѣрѣ, какая прежде казалась непонятною. Между тѣмъ всѣ эти обстоятельства людямъ, увлекаемымъ проповѣдниками революціи, спокойно остающимися вдали отъ опасности, имѣть въ виду было бы далеко не излишне. (Сѣв. Поч.)

Послѣднее донесеніе командующаго войсками въ виленскомъ военномъ округѣ, сообщая подробности дѣлъ, извѣстныхъ уже изъ телеграммъ, подтверждаетъ, что безпорядки въ западныхъ губерніяхъ производятся тамошними помѣщиками. Всѣ банды формируются ими изъ шляхты, частію однодворцевъ, домашней челяди и разнаго сброда, какой всегда и вездѣ найти можно. Общій характеръ ихъ дѣйствій—разбойническія нападенія, грабежи, зажигательства селъ и деревень, и все это сопровождается самыми страшными изувѣрствами надъ тѣми, которые отказываются дѣйствовать заодно съ ними, или чѣмъ бы то ни было выказываютъ преданность законному правительству. Крестьяне вездѣ съ ненавистью и негодованіемъ встрѣчаютъ эти банды; они вооружаются, собираются въ массы и гдѣ только можно вступаютъ съ мятежниками въ бой. Такъ, въ слуцкомъ уѣздѣ, минской губерніи, до 1.000 человѣкъ крестьянъ собрались для защиты м. Тимковичи; въ игуменскомъ уѣздѣ, 21-го апрѣля, шайка напала на сел. Новоселки; собравшіеся крестьяне выгнали оттуда мятежниковъ, причемъ трое изъ крестьянъ были убиты и 8 ранены.

Наибольшее число шаекъ, въ половинѣ апрѣля, появилось въ гродненской губерніи. Нѣсколько таковыхъ вышло изъ Брянскихъ лѣсовъ; шайка въ Соколкахъ сформирована Врублевскимъ; одна партія перешла въ гродненскую губернію изъ царства польскаго; центромъ же всего возстанія сдѣлались окрестности Бѣлостока.

Для подавленія мятежа приняты были слѣдующія мѣры: начальникамъ бѣльскаго и высоко-литовскаго отрядовъ приказано охранять сѣверъ Пущи; изъ Волковиска направлена колонна на перерѣзъ мятежникамъ по лидской дорогѣ; генералу Эггеру предписано не допускать ихъ прорваться въ пинскія болота; изъ Бѣлостока послана колонна полковника Пригоровскаго и изъ Соколокъ колонна полковника Пенхержевскаго.

Вездѣ, гдѣ только проходили шайки мятежниковъ, они оставляли за собою страшные слѣды поражающаго звѣрства. Такъ, близъ Соколки найдены были нашими войсками тѣла повѣшенныхъ кузнеца и слесаря; близъ Крулева-моста найдено тѣло повѣшеннаго фельдшера Янушевскаго, служившаго въ нашихъ войскахъ во время крымской войны и навлекшаго теперь на себя непріязнь мятежниковъ преданностью правительству.

Колонны, высланныя изъ Бѣлостока и Соколокъ, соединясь подъ общее начальство полковника Пенхержевскаго, 17 числа направились къ Пилатовщизнѣ. Пройдя верстъ восемь отъ Супрасля по гродненской дорогѣ, передовые разъѣзды отряда открыли мятежниковъ, расположенныхъ за болотистымъ ручьемъ. Какъ только подошли прочія роты, полковникъ Пенхержевскій тотчасъ же повелъ войска впередъ и послѣ кратковременнаго, но упорнаго сопротивленія, обратилъ мятежниковъ въ бѣгство. Спасаясь отъ неотступно преслѣдовавшихъ ихъ войскъ, мятежники бросали оружіе и даже одежду. Преслѣдованіе продолжалось около 5-ти часовъ, до наступленія темноты. Мятежники понесли большую потерю; убитые были большею частію шляхтичи и дворяне; въ плѣнъ взятъ одинъ дворянинъ Сикорскій. Съ нашей стороны убито 3 и ранено 21 человѣкъ. Начальникъ разбитой шайки былъ нѣкто полковникъ Одухинскій, бывшій гарибальдіецъ.

Послѣ пораженія этой главной партіи, мелкія шайки все-таки продолжали еще тревожить окружающія мѣстности. Одна изъ такихъ сбиралась, въ ночь на 18-е число, сжечь дер. Крулевъ-мостъ. Посланный туда съ 1/2 эскадрономъ уланъ и 1 1/2 роты пѣхоты генеральнаго штаба капитанъ Тугенгольдъ настигъ и разсѣялъ эту шайку въ лѣсу за р. Зеленой, причемъ у мятежниковъ 12 убито и 10 взято въ плѣнъ; съ нашей стороны потери не было.

Одновременно съ тѣмъ были произведены рекогносцировки Бѣловѣжской пущи и Брянскихъ лѣсовъ, гдѣ встрѣчены были незначительныя партіи, которыя бѣжали съ приближеніемъ войскъ. При этомъ, кромѣ убитыхъ и раненыхъ, мятежники потеряли 14 человѣкъ плѣнными; съ нашей стороны 1 тяжело раненый.

Ночью съ 19-го на 20-е число получено было въ Бѣлостокѣ извѣстіе, что шайка Одухинскаго, разбитая полковникомъ Пенхержевскимъ, вновь сформировалась и направилась на Соколку. Маіоръ Байковскій, посланный съ отрядомъ (2 роты, полуэскадронъ уланъ и 10 казаковъ) въ погоню за этой шайкой, настигъ и разбилъ ее въ Стреблевскомъ лѣсу. Мятежники потеряли нѣсколько человѣкъ убитыхъ; въ плѣнъ взято у нихъ 6 челов., шайка вся разсѣялась; отбито 11 ружей и нѣсколько косъ. Съ нашей стороны потери не было.

*) Нѣкоторыя изъ инностранныхъ газетъ объясняютъ даже, то и мятежъ въ Польше продолжается вслѣдствіе недостаточости въ Россіи войскъ (impuissance militaire) (?!).

20-го апрѣля, вслѣдствіе извѣстія о сборѣ шайки около дер. Дзятковичи, генералъ-Беклемишевъ выступилъ туда изъ Клещель съ одною ротою и 6 казаками. Шайка была открыта, не доходя дер. Горново; мятежники бѣжали, оставивъ въ нашихъ рукахъ 9 ружей, нѣсколько косъ, пикъ, до 3 пудовъ пороху, 6 пудовъ свинцу, различные инструменты, 3 повозки, 4 лошади, фуражъ, съѣстные припасы, аптеку, верхнюю одежду и бѣлье на 200 человѣкъ. На мѣстѣ оставлено было два тѣла и въ плѣнъ взято 2. Съ нашей стороны ранено 2 нижнихъ чина.

Полковникъ Тимофѣевъ, находясь, 21-го апрѣля, въ м. Дубичи и получивъ увѣдомленіе о мѣстѣ нахожденія шайки Нарбута, немедленно двинулся по слѣдамъ ея и настигъ мятежниковъ въ болотахъ, покрытыхъ кустарниками, къ югу отъ озера Полясы. Бросившаяся впередъ цѣпь стрѣлковъ выбила мятежниковъ, засѣвшихъ за кустами, а между тѣмъ 2-я стрѣлковая рота л.гв. павловскаго полка обошла ихъ съ лѣваго фланга. Поражаемые съ фронта и фланга мятежники бросились бѣжать. Преслѣдованіе ихъ продолжалось до ночи. Въ числѣ убитыхъ мятежниковъ находятся Нарбутъ и его помощникъ Левъ Краинскій; въ плѣнъ взято 14, въ числѣ которыхъ 14-ти-лѣтній мальчикъ. Кромѣ того войсками отбито: знамя, много штуцеровъ, ружей, порохъ, свинецъ, а также одежда, бумаги и съѣстные припасы. (Сѣв. Поч.)

О временныхъ правилахъ для найма сельскихъ рабочихъ и служителей.

(Продолженіе.)

23) По окончаніи расчета съ нанимателемъ, рабочій или служитель росписывается въ полученіи окончательнаго удовлетворенія въ расчетномъ листѣ и возвращаетъ оный хозяину, который съ своей стороны возвращаетъ работнику или служителю рабочую его книжку, съ означеніемъ въ ней, что наемъ работника и расчетъ съ нимъ окончены. Если же рабочей книжки и расчетныхъ листовъ не было и соглашенія въ расчетѣ не послѣдовало, то расчетъ дѣлается на основаніи словесныхъ показаній или другихъ доказательствъ.

24) Рабочій или служитель при окончательномъ расчетѣ возвращаетъ нанимателю всѣ порученныя ему вещи, а равно и деньги, забранныя впередъ, но не заработанныя. Если рабочій не имѣетъ денегъ въ наличности и не условится съ нанимателемъ объ отработкѣ долга, то наниматель сообщаетъ мѣстному мировому посреднику, сколько осталось за рабочимъ долга, для распоряженія о взысканіи онаго по надлежащемъ удостовѣреніи въ правильности расчета; при этомъ наниматель отсылаетъ мировому посреднику и рабочую книжку, если при наймѣ она была взята у рабочаго. Если мѣстный мировой посредникъ найдетъ невозможнымъ взыскать немедленно долгъ рабочаго, то сообщаетъ о производствѣ такого взысканія тому мировому посреднику, вѣдомству коего подлежитъ рабочій по мѣсту постояннаго жительства.

25) Въ случаѣ смерти рабочаго или служителя, заработанныя деньги, если наниматель остался должнымъ умершему, вмѣстѣ съ рабочею книжкою и оставшимся послѣ него имуществомъ, отсылаются, по распоряженію посредника, чрезъ посредство полиціи, подлежащему начальству по мѣсту жительства и приписки умершаго, для выдачи наслѣдникамъ.

26) Въ случаѣ найма рабочихъ артелями, всѣ расчеты по договору производятся въ присутствіи выборныхъ отъ рабочихъ.

27) Договоръ найма въ сельскія работы и въ услуженіе прекращается или истеченіемъ условленнаго срока, или исполненіемъ условленной работы.

28) Договоры, заключенные на неопредѣленный срокъ, могутъ быть прекращены по желанію одной изъ договорившихся сторонъ не иначе, какъ съ предвареніемъ о томъ другой договорившейся стороны за двѣ недѣли впередъ. Если же наниматель хочетъ удержать рабочаго или служителя, не предваривъ его о томъ, въ такомъ случаѣ обязанъ выдать ему, сверхъ заработанной платы, жалованье за двѣ недѣли впередъ. Кромѣ того, договоры, заключенные на неопредѣленный срокъ, могутъ быть прекращаемы и безъ соблюденія вышеозначенныхъ правилъ, по тѣмъ причинамъ, кои указаны ниже въ ст. 29-й и 30-й относительно прекращенія договоровъ, заключенныхъ на срокъ опредѣленный.

29) Договоры, заключенные на опредѣленный срокъ или для исполненія извѣстныхъ работъ, могутъ быть прекращаемы до истеченія срока или до исполненія условленной работы:

а) по добровольному соглашенію нанимателя съ рабочими или служителями;

б) за смертію работника или служителя, или за отдачею его въ рекруты, или же за преданіемъ его суду, если послѣдствіемъ сей мѣры будетъ личное его задержаніе, и

в) по приговору мироваго посредника.

30) Законными основаніями къ прекращенію договора по приговору мироваго посредника признаются: 1) *по жалобѣ нанимателя*: а) постоянное нерадѣніе въ исполненіи рабочимъ или служителемъ ихъ обязанностей; б) отказъ въ исполненіи условленныхъ по найму работъ или законныхъ требованій нанимателя или его повѣреннаго; в) неосторожность съ огнемъ, повторяемая не смотря на предостереженіе; г) грубость и дерзкія поступки въ отношеніи къ нанимателю, его семейству, управляющему, прикащику и вообще лицу, коему имъ довѣренъ надзоръ за рабочими и служителями; 2) *По жалобѣ рабочаго или служителя:* а) побои, тяжкія оскорбленія и вообще дурное обращеніе со стороны нанимателя, его семейства или лицъ, коимъ онъ довѣрилъ надзоръ за рабочими и служителями; б) нарушеніе условій договора по выдачѣ платы и снабженію рабочихъ и служителей достаточною и здоровою пищею.

Примѣчаніе. Прекращеніе договора по случаю не выдачи въ срокъ условленной платы не лишаетъ рабочаго права на полученіе опредѣленнаго ст. 21-ю вознагражденія.

31) Законными основаніями къ прекращенію договоровъ по рѣшенію мироваго посредника, ранѣе срока, но съ предвареніемъ другой стороны за двѣ недѣли, согласно ст. 28-й, признаются слѣдующіе случаи: а) когда работнику вслѣдствіе смерти или сдачи въ рекруты одного изъ членовъ семейства, или по другимъ непредвидѣннымъ случаямъ, необходимо будетъ возвратиться домой; б) когда работница выйдетъ замужъ, и в) когда, вслѣдствіе непредвидѣнныхъ несчастныхъ случаевъ наниматель будетъ принужденъ прекратить производство той работы, для которой нанятъ рабочій или служитель.

(Оконч. впредь.)

---

w niewolę 40 powstańców w powiecie taraszczańskim, przez komendę 6 bataljonu saperów, pod dowództwem kapitana Czystiakowa, i o pobiciu drugiéj bandy przez niewielki oddział pułk. Żukowa w lasach Mołodyckich; ta ostatnia chciała się sprzeciwiać i straciła wielu zabitych, w wojsku 1 zabity i 2 rannych.

Wszystkie doniesienia potwierdzają, iż włościanie wszędzie działają przeciw wichrzycielom spokoju z prawdziwem zaparciem się.

Chociaż nieumiarkowana zapalczywość i uniesienie do szaleństwa dawno stanowią odznaczający się rys w charakterze polskim, lecz niemożna nie pomyśleć, iż postanowieniu powstańców rozpocząć nieprzyjazne czynności, w kraju, gdzie oni stanowią nieznaczącą mniejszość i gdzie imię Polski łączy się z najcięższemi wspomnieniami dla miejscowych mieszkańców, pomagało bezwątpienia Bóg wie zkąd powstałe mniemanie o niedostateczności w Rossji wojsk *). Rozgłosiciele tego mniemania niechcą pojąć, iż jeśli nadzieja utrzymania pokoju, razem z życzeniem zmniejszenia rozchodów państwa, rzeczywiście ostatniemi laty były przyczyną jakiegoś zmniejszenia liczebności armji naszéj, to pobór rekrucki, powołanie bezterminowo-urlopowanych i w ogóle środki przedsięwzięte w ostatnich miesiącach przez rząd nasz już aż nadto zapełniły te zmniejszenia.

A gdy przyjdzie do skutku już uchwalony, jak słyszeliśmy, projekt miejscowéj milicji w gubernjach zachodnich, wtedy liczebność naszych sił wojennych działających, które rząd poruszyć może dokąd zechce, przejdzie nawet tę jakiéj wprzódy trzeba było. Nie mówimy już o tém, iż udoskonalenie w organizacji wojsk daje możebność dziś rekrutowi stać się żołnierzem nie we dwa lub trzy lata, ale w kilka miesięcy a nawet tygodni, nie wspominamy o ulepszoném uzbrojeniu, nie wspominamy, iż teraźniejszy teatr działań złączony jest linją dróg żelaznych z wewnętrznemi gubernjami (od Niżnego Nowgorodu do Warszawy) i że w ogóle drogi żelazne i parowa żegluga już przyśpieszyły i zmodyfikowały mobilizowanie wojsk, w taki sposób, jaki uprzednio zdawał się być niepojętym. Tymczasem wszystkie te okoliczności ludziom pociągniętym przez głosicieli rewolucji, spokojnie pozostających daleko od niebezpieczeństwa, uwzględnić byłoby rzeczą niezbyteczną,

---

— Ostatnie doniesienie dowodzącego wojskami w wileńskim okręgu wojennym, udzielając szczegóły wiadome czytelnikom z telegramów, przekonywa, iż nieporządki w gubernjach zachodnich czynią się przez obywateli miejscowych. Wszystkie bandy tworzą się przez nich ze szlachty, w części jednodworców, domowéj czeladzi i różnego tłumu jaki zawsze i wszędzie znaleźć można. Ogólnym charakterem ich spraw są— napady rozbójnicze, rabunek, podpalanie wsi i siół i wszystko to odbywa się nad tymi, którzy niezgadzają się do nich należeć, albo czém bądź okazują swą przychylność rządowi. Włościanie wszędzie z nienawiścią i oburzeniem spotykają te bandy, uzbrajają się, zbierają się w massy i gdzie tylko mogą potykają się z powstańcami. Tak w powiecie słuckim, gubernji mińskiéj, do 1000 ludzi włościan zebrało się na obronę m. Tymkowicz; w powiecie ihumeńskim, 21 kwietnia banda napadła na w. Nowosiołki. Zgromadzeni włościanie przepędzili ztamtąd powstańców, przy czém 3 włościan zostało zabitych i 8 rannych.

Największa liczba band, w połowie kwietnia ukazała się w gubernji grodzieńskiéj. Kilka takich wyszło z lasów brańskich. Banda w Sokółce zformowana została przez Wróblewskiego; jedna partja przeszła do gubernji grodzieńskiéj z Królestwa Polskiego; a ogniskiem całego powstania stały się okolice Białegostoku.

Dla zniszczenia powstania, przedsięwzięto następujące środki: naczelnikom bielskiego i wysokolitewskiego oddziałów rozkazano bronić północną stronę puszczy; z Wołkowyska wysłano kolumnę, na odsiecz powstańcom po drodze lidzkiéj; jenerałowi Eggerowi rozkazano niepuszczać przebrać się im do błot pińskich; z Białegostoku posłano kolumnę półkownika Prygorowskiego i z Sokółki kolumnę Pencherzewskiego.

Wszędzie, gdzie tylko przechodziły bandy powstańców, zostawiały za sobą okropne ślady pastwienia się. Tak niedaleko Sokółki znaleziono przez wojska powieszonych kowala i ślóssarza; przy Królowym Moście powieszono felczera Januszewskiego, który służył w wojsku w czasie krymskiéj wojny i ściągnął teraz na się nieprzyjaźń powstańców za przychylność rządowi.

Kolumny wysłane z Białegostoku i Sokółki, złączywszy się pod ogólném dowództwem półkownika Pencherzewskiego, 17 poszły ku Piłatowszczyznie. Przeszedłszy ośm wiorst od Supraśla po trakcie grodzieńskim, przodowe rozjazdy oddziału postrzegły powstańców, rozłożonych za błotnistym ruczajem. Jak tylko nadeszły dalsze roty, półkownik Pencherzewski zaraz poprowadził wojska naprzód i po krótkiem lecz uporczywém sprzeciwieństwie, przepędził powstańców. Uciekając od ścigających ich nieodstępnie wojsk, powstańcy rzucali broń, a nawet i odzienie. Ściganie trwało blizko 5 godzin aż do zmroku. Powstańcy ponieśli wielką stratę. Zabici byli po większéj części szlachta i dworzanie. W niewolę wzięty został dworzanin Sikorski. W wojsku zabito 3, raniono 21 ludzi. Naczelnikiem bandy rozbitéj był jakiś półkownik Oduchiński, były garibaldista.

Po rozbiciu téj głównéj partji, drobne bandy ciągle jeszcze zatrważały okolice. Jedna z nich d. 18-go przybierała się do spalenia wsi Królowy Most. Wysłany tam z pół szwadronem ułanów i 1 1/2 roty piechoty, jeneralnego sztabu kapitan Tugenhold napadł i rozbił tę bandę w lesie za rz. Zieloną, przyczém u powstańców zabito 12 i wzięto w niewolę 10, ze strony wojska straty niebyło.

Jednocześnie też uczyniono rekonesanse w Białowieskiéj puszczy i brańskich lasach, gdzie napotkano nieznaczące partje, które się rozbiegały przy zbliżeniu wojsk. Przytém prócz zabitych i rannych, powstańcy stracili 14 jeńców, ze strony wojska 1 ciężko ranny.

W nocy z d. 19 na 20, otrzymano w Białymstoku wiadomość, iż banda Oduchińskiego, rozbita przez półkownika Pencherzewskiego, znowu się utworzyła i poszła na Sokółkę. Major Bajkowski, wysłany z oddziałem (2 roty, pół szwadronu ułanów i 10 kozaków) w pogoń za nią, napadł ją i rozbił w Strablowskim lesie. Powstańcy stracili kilku zabitych, wzięto im w niewolę 6, banda cała rozpierzchła się; zabrano 11 fuzij i kilka kos. Ze strony wojska straty nie było.

*) Niektóre z gazet zagranicznych tłómaczą nawet, że powstanie w Polsce trwa w skutek niedostatku w Rossji wojsk (impuissance militaire (?!) (Przyp. Ross. Inw.)

Dnia 20 kwietnia, w skutek wiadomości o zbieraniu się bandy przy wsi Dziatkowiczach, jenerał-major Beklemiszew wystąpił tam z Kleszczel z 1 rotą i 6 kozakami. Bandę wykryto niedaleko wsi Hornowa; powstańcy uciekli zostawiwszy 9 fuzij, kilka kos, pik, do 3 pudów prochu, 6 pudów ołowiu, rozmaite instrumenta, 3 wozy, 4 konie, furaż, produkta, aptekę, odzież i bieliznę na 200 osób. Na miejscu porzucono dwa ciała i 2 wzięto w niewolę. Ze strony wojska raniono 2 żołnierzy.

Półkownik Timofiejew, zostając d. 21 w m. Dubiczach i otrzymawszy wiadomość o bandzie Narbutta, ruszył śladami i znalazł powstańców w błocie porośniętém krzakami na południe od jeziora Polasy. Łańcuch strzelców wyparł powstańców siedzących za krzakami, a tymczasem 2-ga rota lejb-gwardji pawłowskiego półku obeszła ich z lewéj strony. Rażeni od frontu i z boku, powstańcy poczęli uciekać. Ścigano ich do nocy. W liczbie zabitych znajduje się Narbutt i jego pomocnik Leon Kraiński; w niewolę wzięto 14, w których liczbie 14-letni chłopak. Prócz tego zabrano chorągiew, wiele gwintówek, fuzij, proch, ołów, odzież, papiery i produkta. (Pocz. Półn.)

O czasowych prawidłach dla najmu wiejskich sług i robotników.

(Dalszy ciąg.)

23. Po rozrachunku z najmującym, robotnik lub służący, daje pokwitowanie, z ostatecznéj rozpłaty, w liście rozrachunkowéj i zwraca takową gospodarzowi, który też oddaje robotnikowi lub służącemu książeczkę, z poszczególnieniem w niéj, iż robota i rozrachunek pieniężny zostały ukończone, jeśli zaś książeczki i listy rozrachunkowéj nie było, tudzież zgodzenia się co do rozrachunku nie nastąpiło, wtedy rozrachunek uskutecznia się na mocy słównych zeznań lub innych dowodów.

24, Robotnik lub służący przy ostatecznym rozrachunku zwraca najmującemu wszystkie poruczone mu sprzęty, tudzież pieniądze wzięte z góry, lecz nie zapracowane. Jeżeli robotnik niema gotówki i nie umówi się z gospodarzem co do odrobku długu, to gospodarz udziela wiadomości pośrednikowi miejscowemu, ile pozostało długu, dla rozporządzenia się o wyegzekwowanie takowego, po należytém przeświadczeniu się o rzeczywistości długu: przy tém odsyła się do pośrednika i książeczka, jeżeli takowa była wzięta u robotnika. Jeżeli pośrednik uzna niemożebném rychłe wyegzekwowanie takowego długu, wtedy uprasza o egzekucję tego pośrednika lub téj władzy, gdzie robotnik ma stałe zamieszkanie.

25. W razie śmierci robotnika lub służącego, pieniądze zarobione, jeżeli najmujący został winien zmarłemu, wespół z książeczką i pozostałą majętnością, odsyłają się z roporządzenia pośrednika, za pomocą policji, do właściwéj zwierzchności, stosownie do miejsca zamieszkania lub przypisania robotnika, dla wydania spadkobiercom.

26. Przy najmowaniu robotników od stowarzyszenia, wszystkie rozrachunki podług umowy odbywają się w obecności delegowanych od robotników.

27. Umowa najemnicza do robót wiejskich i do usług, ustaje, bądź z upływem terminu kontraktowego, bądź z wykonaniem warunków umowy.

28. Umowy zawarte na czas nieokreślony, mogą być zrywane na żądanie stron umawiających się nie inaczéj, jak po uprzedzeniu o tém jednéj ze stron na 2 tygodnie z góry. Jeśli zaś najmujący życzy wydalić robotnika lub służącego, nie uprzedziwszy go o tém, w takim razie powinien mu wydać oprócz pieniędzy zarobionych, pensję za dwa tygodnie z góry. Prócz tego umowy bezterminowe mogą być zrywane i bez tych przepisów, z tych racij, jakie są wskazane w art. 29 i 30 o ustawie umów terminowych.

29. Umowy zawarte na termin określony, lub dla wydziałowych robót, mogą ustawać przed upływem terminu i przed wykonaniem umówionéj roboty:

a) z dobrowolnéj ugody gospodarza z robotnikami lub służącymi;

b) po śmierci robotnika lub służącego, lub z oddaniem go w rekruty, z oddaniem pod sąd, jeśli skutkiem tego nastąpi jego aresztowanie, i

c) za wyrokiem pośrednika.

30. Za zasady prawne do zerwania umowy w skutek wyroku pośrednika uważają się: 1) w skutek skargi najmującego: a) ciągłe niedbalstwo przy wykonaniu przez robotników lub sług ich obowiązków; b) odmowa wykonywania umówionych robót lub prawnych wymagań gospodarza czy też jego powiernika c) nieostróżność z ogniem powtarzamy mimo częste ostrzeżenia; d) gburowatość i zuchwałość w stosunku do gospodarza, jego rodziny, rządcy, oficjalisty, w ogóle osoby dozierającéj robotników i służących: 2) w skutek skargi robotnika lub służącego: a) pobicie, ciężkie obrazy i w ogóle złe obchodzenie się ze strony najmującego, jego rodziny, lub osób dozierających robotnikow i służących; b) nadwerężenie umowy przy wydaniu opłaty i przekarmieniu robotników zdrowém i dostateczném jadłem.

Uwaga. Zerwanie umowy w skutek niewydania na termin umówionéj opłaty, nie pozbawia robotnika prawa na otrzymanie wynagrodzenia w art. 21 wskazanego.

31) Za zasady prawne do zerwania umów na mocy wyroku pośrednika, przed terminem, lecz po uprzedzeniu strony drugiéj dwóma tygodniami naprzód, stosownie do art. 28, uznają się następujące wydarzenia: a) jeżeli robotnik skutkiem śmierci lub oddania w rekruty jednego z członków jego rodziny, albo też w skutek innych nieprzewidzianych okoliczności, zmuszony będzie powrócić do domu; b) jeżeli robotnica wyjdzie za mąż i c) jeżeli skutkiem nieprzewidzianych klęsk, najmujący zmuszony będzie zaniechać téj pracy, do któréj najął robotników lub służących.

(Dokoń. nastąpi.)

Część Nieurzędowa.

Wilno, 6 maja.

POGLĄD OGÓLNY.

Nakoniec w przeszły piątek, dnia 3/15 maja nadeszła radośna nowina do Paryża o wzięciu Puebli. Monitor powszechny ogłosił ją urzędowie. Walka była zawzięta; Meksykanie dzielnie bronili miasta i potrzeba było wstępnym bojem zdobywać jeden dom po drugim. Przy odpłynieniu gońca dwie warownie jeszcze się opierały, ale poddanie się ich bez bitwy było nieuchronne. Francuzi stracili w poległych 5 oficerów, między którymi dowódzcę artylerji i 56 żołnierzy; w ranionych zaś, 30 oficerów i 445 żołnierzy.

Według urzędowego dziennika, stan zdrowia wojska jest wyborny; obóz obficie opatrzony w żywność i zapasy bojowe na cały czas wojennych działań

Zapewne jenerał Ortega cofnie się do Mexico, ale stolica rzeczypospolitéj nie jest obwarowaną, a choćby nawet dorywczo jakie okopy zostały usypane, nie wytrwają owe natarczywości Francuzów. Czasopismo Kronika meksykańska wychodzące co miesiąc w stolicy rzeczypospolitéj, zawiera ciekawe szczegóły, co do rozporządzeń politycznych i wojennych, poczynionych naprzód w Zaragoza, a następnie w Puebli przez namiestnika Juarezowego, który podpisuje się pełnym tytułem. Obywatel jenerał Jezus Gonzalez Ortega, pomocnik głównodowodzącego.

Wiadomo, że jenerał Forey wydał był odezwę do wojska meksykańskiego, w któréj przełożył, że Francja nie myśli o zhołdowaniu rzeczypospolitéj, ale pragnie tylko ustalić międzynarodowe stosunki na stopie godnéj cywilizowanego rządu.

Jenerał Ortega sądził, iż należało mu także przemówić do żołnierzy fracuzkich, dla tego, we własnym ich języku, wydał następną proklamację:

„Żołnierze, jeżeli na chwilę zapomnicie o Napoleonie III, a przywołacie sobie na pamięć Francję, wówczas zamiast okrzyków śmierci przeciw naszemu narodowi, zagrzmi, na wielką pociechę ludzkości, odgłos dział, jak święty hymn pojednania dwóch ludów.

„Mówiono wam, że przybyliście dla obalenia rządu; ale was oszukano; przybywacie na zabójstwo ludu. Mówiono, że przychodzicie obalić stronnictwo, a prowadzą was na rzeź ośmiu miljonów bliźnich. Powiedziano wam, że zniszczycie Juareza, a Juarez jest uosobieniem prawa; że opanujecie Meksyk, a Meksyk uosobieniem niepodległości. Powiedziano wam, że bagnetami waszemi roztargacie na części reformę, a reforma jest wyrazem sumienia ludzkiego. Francja zaiste jest potężną; ale niejest nią przeciw sumieniu całego ludu!

„Cóż wykroczyliśmy przeciw Francji? Oto, naśladowaliśmy jéj nieśmiertelną rewolucję 93; daliśmy miejsce u naszych ognisk wygnańcom 48; zespoliliśmy się umysłem i sercem z waszém zwycięztwem we Włoszech, bo byliście wówczas mieczem wolności; przyjęliśmy wasze zwyczaje, ubóstwili waszych mędrców i wieszczów, od dzieciństwa, przez czyste współczucie, uczyliśmy się waszego języka i ukochaliśmy kraj wasz jak własny! Byliśmy pracownikami jednéj i téj saméj myśli w burzeniu zawad i przesądów poniżających ludzkość

„Dłuższe zostawanie w szeregach, byłoby ze strony waszéj zaparciem się ojczyzny i rzuceniem się do nóg ciemiężcy. Rzućcie strzelbę, którą zbieg 2 grudnia, dał wam w ręce i dowiedźcie przed światem, że synowie rzeczypospolitéj francuzkiéj nie wyprzysięgli się wolności w Ameryce.

„Żołnierze, kiedy opanujecie choć jednę z twierdz naszych, przedzierając się przez stosy trupów i brnąc w strumieniach krwi, rzućcie okiem w około siebie, a przekonacie się, że ta krwawa walka zaledwie się poczyna, że tylną straż naszego wojska tworzą tysiące ludności środkowéj, oczekujące was z bronią na ramieniu na przestrzeniach nierównie od całéj Europy rozleglejszych.

„Rzućcie oręż i zamiast spierania się ze zbójcami i zdrajcami, których sprzymierzeńcami zowiecie, o nędzne i krwią zbroczone łupy, przyjdźcie podzielić się z nami, pod tarczą wolności i postępu, skarbami, któremi przyrodzenie ziemię naszą wzbogaciło.

„Francuzi, jeżeli przychodzicie jak przyjaciele, podamy wam rękę i przyjmiemy gościnnie, jeżeli przychodzicie jak wrogi, serce ostatniego z naszych żołnierzy posiada dosyć dumy i nienawiści, do wywalczenia nieśmiertelnéj chwały dla nas a dla was nieśmiertelnéj hańby.“

Taż Kronika meksykańska opowiada wypadki od 24 do 26 marca włącznie, zdarzone pod Pueblą; w listach jenerała Ortega, głównodowodzącego wojskiem wschodniem, do jenerała Comonfort głównodowodzącego wojskiem środkowem, odbija się cała dzikość zapału; jenerał Ortega pisze: że jeżeli straci Pueblę, odda wrogom tylko kupę zwalisk; twierdzi, że żołnierze i obywatele nieupadają na sercu, że nawet mimo ciągły z obu stron żwawy ogień, sklepy są otwarte i nieustał zwykły ruch w mieście, jakby wśród głębokiego pokoju. Ale objawiło się okrucieństwo wrodzone Meksykanom. Schwytali oni sierżanta, służącego w jednym z tych oddziałów wojska krajowego, które się z Francuzami połączyło. Ortega pisze: że kazał go jak zdrajcę napiętnować rozpaloném żelazem na twarzy i puścić pótém wolno.

Ostatni list pisany dnia 26 marca, podaje niektóre szczegóły o zniszczeniach sprawionych przez bomby nieprzyjacielskie w samém środku miasta, lecz niezapowiada bliższéj jego utraty, ani też opanowania przedmieściowych warowni.

Wkrótce zapewne otrzymamy szczegółowy opis téj nowéj przewagi francuzkiego oręża. Dałby Bóg, aby ocalenie cześci wojennéj, skłoniło Napoleona do pokoju i do wycofania wojsk z pod zabójczego nieba, które już tyle pochłonęło ofiar. Jeszcze snać nie wybiła godzina uobyczajenia dla Meksykanów, jeszcze nie wyburzyły się pierwiastki dzikich plemion, które w zlaniu się ze krwią hiszpańską nie przyszły do upragnionéj równowagi, cudownego niemal instynktu synów pustyni ze szlachetnością potomków Cyda!

Powiedzielismy już w przeszłym poglądzie, że zwycięztwo zaatlantyckie stanowczo wpłynąć może na powodzenie wyborów w duchu francuzkiego rządu. Jest to tém pożądańsze, że rozdrażnienie poczęło przybierać tak zatrważające objawy, iż hrabia Walewski i pan Drouyn de Lhuys, lękając się powikłań z powodu namiętnego wytężenia, z jakiem hr. de Persigny postanowił, bądź co bądź, przeprowadzić wybor upatrzonych przez siebie kandydatów, żwawo przeciw niemu na radzie ministrów wystąpili i domagali się, aby zostawił szersze pole wolności obywatelskich mniemań. Na téj radzie przewodniczył cesarz; żaden z ministrów, prócz pana Rouher, nie przemówił za hrabią de Persigny, który z największą żywością bronił swojego postępowania. Cesarz według zwyczaju milczał i nie zdradziwszy najmniejszém drgnieniem marmurowego oblicza, własnéj myśli, opuścił izbę. Musiały wszakże uwagi i milczenie spół-ministrów wpłynąć na hr. de Persigny, bo wydał d. 8 maja okolnik do prefektów, który w następnym N-rze Kurjera umieścimy, i w nim, z prawdziwą wymową, tłómaczy swój pogląd na uczęstnictwo władzy w tak wielkiem obywatelskiém zadaniu, jakiem jest wybór przedstawicieli narodu.

Parlament francuzki zamknął w dniu zakreślonym 7 maja, prawodawcze swoje obrady. Książę de Morn pożegnał piękną mową dotychczasowych współpracowników, cesarz kilku członków izby prawodawczéj dekretem także 7 maja, powołał do senatu. Umieściliśmy krótką wiadomość o zasługach ośmiu nowo podniesionych do dostojności senatorskiéj mężów; czytelnicy postrzegą, że tylko prawa pana Mocquard zasadzają się na usługach osobiście Napoleonowi III-mu złożonych, wszyscy zaś inni wiernie i pożytecznie służyli i saméj Francji.

Przedsięwzięcie największéj wagi, wznawiające nieśmiertelne dzieło zamierzchłéj starożytności, a mianowicie przekopanie kanału suezkiego, któremu Ferdynand de Lesseps najpiękniejszą część życia, ogromne zdolności i znaczny majątek poświęcił, a do którego Francja część swojéj chwały narodowéj przywiązuje, zostało silnie zagrożone, co najboleśniéj powszechność francuzką dotknęło.

Ambassador turecki w Paryżu, otrzymał rozkaz doręczenia panu Drouyn de Lhuys, depeszy ministra spraw zagranicznych Ali-Paszy, w któréj tenże imieniem swojego rządu zapowiada, że jasna Porta nie może pozwolić na dalszy postęp robót, ponieważ spółka nie spełniła przepisanych warunków, a mianowicie nie wyjednała od dwóch pierwszych państw morskich postanowienia, że kanał suezki będzie używał takiéj saméj neutralności, jaką prawo narodów przyznało dla Dardanellów i Bosforu. Że Porta zgodzić się w żaden sposób nie może, na uczynione przez dawniejszego vice-króla egipskiego ustępstwa spółce na zupełną własność ziem przytykających do kanału, z wolnością zakładania na tych ziemiach rozciągających się aż do pogranicza syryjskiego, osad zupełnie od Turcji niezależnych. Że kiedy Porta, w całem cesarstwie zniosła pańszczyznę, nie może ścierpieć, aby utrzymał się warunek, mocą którego, władze egipskie zobowiązały się ciągle dostarczać po 20,000 robotników do kopania kanału. Owoż z pobudek ludzkości, sułtan na tę przymusową pracę nie pozwoli. Lubo zatém współka daléj prowadzić przedsięwzięcia swego nie ma, przecież sułtan pragnąc osłonić akcjonarjuszów od strat majątkowych, obowiązuje się zwrócić poniesione już wydatki, aby zaś główna potrzeba cywilizowanéj społeczności zbliżenia tak dalekich lądów, przez rozprzężenie spółki zaniechaną nie została, zapowiada, że razem królem egipskim rozpoczęte przekopanie między-morza suezkiego dokonają. W tém piśmie, bardzo dobrze zredagowaném, dotykalnie widać rękę angielską; pan Drouyn de Lhuys potrzebować będzie całéj dyplomatycznéj biegłości do ocalenia współki, bo obietnica rządu tureckiego, że nakłady zwróci i przekopanie między-morza sam dokończy, nigdy się nie ziści. Przy codziennym niedostatku skarbu i odrętwiałości muzułmańskiéj, ani na rzetelność w wypłacie, ani na pracowitość i umiejętność w uskutecznieniu tak pomnikowego dzieła, w żaden sposób liczyć niepodobna. Turcja nie pojmuje jak głęboko przez tę depeszę zażała Francję, jak wyraźnie wpływowi angielskiemu daje pierwszeństwo i nie przewiduje, że podpisując rzeczoną depeszę, może podpisała najcięższy na siebie wyrok.

Francja ma prawo widzieć w tym postępku i upokorzenie i krzywdę; ma prawo przypomnieć sobie, że kiedy pod ministerstwem pana Thiers, dobijała się o zupełną niezależność Mehmeda-Ali, przeczuła prawdziwe dobro swojego kraju, w danych więc okolicznościach Napoleon III potrafi dzielniéj niż Ludwik Filip urzeczywistnić piękną myśl znakomitego historyka, którego sam nazwał: prawdziwie narodowym mężem stanu.

W Prusiech, zatargi między ministrami a izbą poselską doszły do najwyższego stopnia. Opryskliwość pana von Bismarck stała się jakby hasłem dla wszystkich ministrów do najbezwzględniejszego postępowania z przedstawicielstwem narodowém.

Prusacy w ogólności nie odznaczają się wielką ogładą obyczajów, a zapaleni gniewem łatwo wpadają w gminną szorstkość. Jenerał von Roon, zapomniawszy zapewne, że izba liczy w swém gronie bardzo wielu uczonych wojskowych, nie wahał się wręcz powiedzieć, że przedstawiciele rozstrzygać chcą zadania, o których pojęcia niemają. Odpłacono mu pięknem za nadobne, czém do żywego dojęty rzucił się do obelg; prezes przerwał mu mowę, jenerał von Roon zawołał, że powaga prezesa nie rozciąga się na ministrów, i chciał daléj mówić; prezes zagroził, że użyje dzwonka i do milczenia go zmusi, a w ostatnim razie nakryje głowę i posiedzenie zawiesi. Gdy minister do upamiętania nie przyszedł, został przez największą część członków wygwizdany i musiał wyjść z izby. Żadne z parlamentarnych europejskich zgromadzeń w dzisiejszym oświeconym wieku, nie dopuściło się podobnego zgorszenia. Cały gabinet uznał w tém wspólną swoję zniewagę i tegoż samego dnia 11 maja przesłał następny list do prezesa izby:

„Na dzisiejszém posiedzeniu, niżéj podpisany minister wojny, widział się zmuszonym sam odeprzeć obrażające osobistości kilku czonków izby, ponieważ prezes ich niezganił. Z wysokości prezydenckiego krzesła przerwano mu mowę i ani jego prośba o zachowanie mu głosu, ani odwołanie się do prawa konstytucyjnego ministrów, nie zostały usłuchane. Nawet prezes nakazał mu milczenie a następnie obrady zawiesił.

„Gabinet rozumie, iż powinien, z powodu rzeczonego postępku prezesa, poruszyć pytanie usprawiedliwione w swéj ważności, jako zasada. Według art. 60 konstytucji, ministrowie powinni być słuchani na żądanie, w każdéj chwili. Każda izba ma prawo dopominać się obecności ministrów. Podług artykułów 78 i 84, każda izba przepisuje w ustawie porządkowéj prawidła prac swoich i członkowie izby winni są odpowiadać za mniemania wynurzone w izbie na podstawie rzeczonéj ustawy.

„Pomienione rozporządzenia konstytucji są jedynie obowiązującemi, tylko izby ulegają prawidłom dla siebie przepisanym, surowe ich zastosowanie względem członków, jest tém bardziéj usprawiedliwione, że wyłączają one wszelką powagę ogólnych ustaw karnych, za wyrazenia nieprawne przez posłów wyrzeczone.

„Ministrowie nie posiadają tego przywileju; przeciwnie, żadne rozporządzenie nie poddaje ich pod karność izby.

„Dzisiejszy postępek prezesa jest w oczywistéj sprzeczości z zasadami konstytucji. Prezes, odwołując się do powagi porządkowéj, którą sobie przywłaszcza, przerwał mowę ministrowi i nakazał mu milczenie.

„Jeżeli art. 60 konstytucji opatrzył izby prawem żądania obecności ministrów; jako wynagrodzenie, za wypływający stąd obowiązek, służy ministrom prawo, że powinni być słuchanymi w każdéj chwili, ilekroć tego zażądają. Lecz to prawo staje się ułudném, skoro prezes izby przywłaszcza sobie moc, wymierzania według własnéj uwagi, téj swobody głosu ministrom. Dopóki więc, przez postępowanie prezesa izby to przywłaszczenie będzie utrzymane, dopóty ministrowie sądzą, iż wolnymi są od obowiązku znajdowania się na posiedzeniach; obowiązku, który włożony jest na nich jedynie w przypuszczeniu pełnego używania praw im służących. Ministrowie nie myślą, aby mogli zejść ze stanowiska zapewnionego dla nich przez konstytucję, jako dla doradców korony.

„Ministrowie powinni wstrzymać się od uczęstnictwa w obradach izby, aż dopóki nieodbiorą od urzędu prezesowskiego żądanego przez niniejszy list oświadczenia, że dzisiejsze postępowanie przeciw jednemu z członków gabinetu, jako niemające żadnéj zasady prawnéj, już się niepowtórzy.“

Podpisali; von-Bismarck, von-Bodelschwingh, von-Roon, hr. Itzenplitz, von-Magler, hr. Zur Lippe, von-Selchow, hr. Eulenburg.

Izba odesłała ten list na rozbiór komisji i po wysłuchaniu jéj sprawozdania zagłosowała uchwałę, któréj treść umieściliśmy w dzisiejszych depeszach telegraficznych i w moc któréj, powaga prezesa co do utrzymania porządku w izbie nie ulega żadnemu wyjątkowi nawet co do ministrów. Powszechność z największą niecierpliwością oczekuje co ministrowie postanowią.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Włochy.

Turyn 1 maja. Wczorajsze posiedzenie było zajęte ważnym sporem politycznym. Niedawno prefekt genueński zakazał meetingu, który miał odbyć się na przedmieściu Santo-Pietro d' Arena, bardzo znanem ze swych dążności ultra-demokratycznych. Jeden z posłów lewicy sądził, iż powinien był zagadnąć ministra pod pozorem, że prawo zgromadzeń ludowych zostało zgwałcone.

P. Peruzzi silnie obstawał przy służącém rządowi prawie zakazu wszelkich zgromadzeń zdolnych zamięszać porządek pospolity. Mówcy lewicy powstali przeciw ministrowi; ale bez powodzenia, tak co do formy jak i treści. Zauważano, że dwaj przewódcy stronnictwa, pp. Mordini i Crispi milczeli.

P. Buoncompagni przełożył porządek dzienny ze stanowczem potwierdzeniem postępowania ministra; przyjęto ten porządek 150 głosami przeciw 41. Zauważano, że dwa odłamy większości połączyły się z sobą. P. Lafarina, naczelnik odłamu przychylnego dawniejszym ministrom, podał rękę panu Buoncompagni i popierał przedstawiony przezeń porządek dzienny.

Prawo zgromadzeń, którego stronnictwa oczywiście chciały nadużywać, zamknięto odtąd w granicach rozumnych. Jest to wygrana, któréj powinszować należy panu Peruzzi. Szczególniéj miłośnicy rzeczywistéj swobody cieszyć się z tego powinni; wiedzą oni aż nadto do jakiego stopnia niebezpiecznem jest dla nich zetknięcie się ze swobodami anarchicznemi.

Dziś ksiądz Passaglia rozwinął swoje przełożenie o przysiędze duchownych.

Mówca utrzymywał je z największym zapałem i głosem namiętnym, który nie zdaje się żeby pociągnął izbę. Prawda, że ta namiętność odbijająca się w nadzwyczaj podniesionym głosie, podobną była do zapału niektórych kaznodziejów miotających się na zimno. Ksiądz Passaglia usiłuje nadewszystko usprawiedliwić się z zarzutu, że wniosek jego rozmija się z zasadami wyzwolonemi; idzie mu tylko o wyzucie księży z możności spiskowania; nadewszystko zaś chce przekonać, że przysięga, do któréj pragnąłby zobowiązać duchownych, niema żadnego podobieństwa z tą, jaką przepisała w swoim czasie konstytuanta francuzka. Nie wiadomo jeszcze co izba zagłosuje; ale rzecz widoczna, że namiętności klerykalne, lub antiklerykalne księdza Passaglia, mało przez kogo są podzielane.

Projekt księdza Passaglia zbijał jeden z posłów lombardzkich, p. Mosca, rzadko wprawdzie głos zabierający, ale zawsze z wielką siłą rozumowania. Nie trudno mu było dowieść nieprzyzwoitości i niebezpieczeństw wymagania od duchownych przysięgi. Mówca wyszedł ze stanowiska wolności zupełnego rozdziału kościoła od państwa, które wprawdzie może wywołać chwilowe kłopoty, ale ostatecznie zapewnia pokój na przyszłość.

Strażnik pieczęci w imieniu rządu odrzucał wzięcie rzeczonego projektu pod rozbiór, lubo silnie narzekał na sprzeciwieństwo części duchownych jednocie włoskiéj. Chce on utrzymać zasadę obwołaną przez hrabiego Cavour, będącą prawdziwą swobodą sumienia. Jego zdaniem, wymaganie przysięgi od duchownych ubliża saméj zasadzie polityki rządowéj. P. Pizanelli okazał najmocniejsze postanowienie nie wchodzić na drogę prześladowań religijnych. Powyższe rozprawy są tém godniejsze uwagi, że są dowodem niezmiernego postępu mniemania powszechnego od przeszłego wieku, tak, iż śmiało powiedzieć można, że toż mniemanie zwróciło się na prawdziwą drogę. Wyznać głośno należy, że umiarkowanie parla-

IZABELLA.

PRZEZ PANIĄ WOOD.

(Przekład z angielskiego.)

(Dalszy ciąg, ob. N. 48.)

Izabella siedziała kilka chwil milcząca, uderzona dziwną jego bezczelnością, śmiałością i nikczemnością. Lewison, chcąc zmienić rozmowę, zapytał wskazując na kolebkę:

— Czy mogę wiedzieć imię dziecięcia?

— Nazwałam go Franciszkiem Lewison,—dumnie odpowiedziała nieszczęśliwa matka.

Lewison ziewnął, pociągnął się, od niechcenia podszedł do kolebki i podjął zasłonę.

— Śliczny chłopczyk i podobny do mnie jak, dwie krople wody.

— Jeżeli będzie we wszystkiém podobny do ciebie— zawołała z rozpaczą— to jak o największą łaskę będę prosić Boga, ażeby to dziecię umarło.

— Jakżeś dziś niegrzeczna, Izabello. Co mam się kłócić z tobą, wolę odejść. Czy pokój mój gotów?— zapytał.

— Nie kazałam go nawet przygotować, dla tego, że w domu moim nie ma miejsca dla ciebie. Jestem u siebie. Proszę mnie podać port-monnaie, które leży na stoliku przy łóżku. Jestem słabą, wstać nie mogę.

Lewison podał jéj port-monnaie. Otworzyła je i wyjęła kilka bankowych biletów.

— Przed miesiącem przysłałeś mi te pieniądze. Teraz wszytko między nami skończone. Proszę je wziąść na powrót.

— Jak to wziąść na powrót?— powiedział Lewison, uśmiechając się.—Jeżeli chcesz, ażeby między nami wszystko było skończone, powinienem się z tobą rozliczyć. Nie myśl, że cię porzucę w nędzy; za pół roku wyszlę pieniądze na twoje utrzymanie.

— Milcz!— zawołała Izabella z gniewem.— Za kogo mnie masz?

— Ależ tak żyć niemożesz, nie masz majątku.

— To do ciebie nie należy, jeżeli nie będę mogła zapracować na kawałek chleba, ma się rozumieć, że prędzéj prosić będę o pomoc u Carlisla, aniżeli u takiego człowieka jak ty, panie Lewison.

— I dobrze zrobisz, udając się do męża — drwiąco odpowiedział.— Dość tych bredni, jeżeli niechcesz wziąść pieniędzy na swoje utrzymanie, to niemożesz mi zabronić dać cokolwiek na wychowanie syna. Tém tylko mogę się z tobą rozpłacić.

— Daj mi pokój. Powiedziałam ci, że ani dla siebie ani dla dziecka nic od ciebie nie przyjmę, a jeżeli przyszlesz mi kiedy pieniędzy, wrzucę je w ogień. Czyż ci niedość tego, żeś mię zniesławił i zhańbił! !Ale mam jeszcze tyle dumy i uczucia honoru, że nie upadnę tak nizko i niebędę u ciebie na łasce. Nie, nie zapomniałam, że we mnie płynie krew lorda Mount-Severn!

Mówiąc to, Izabella patrzała na Lewisona z pogardą i dumą.

— Panie Lewison, jestem cierpiącą i słabą, scena ta za nadto mnie męczy, proszę natychmiast i nazawsze opuścić mój dom.

— I tak rozstajemy się nieprzyjaciółmi i niechcesz na pożegnanie podać mi ręki?

— Nie, nie mogę podać ręki takiemu człowiekowi. Rozstajemy się nie jak nieprzyjaciele, ale jak ludzie obcy dla siebie, którzy niepowinni się spotkać nigdy w życiu. Żegnam, panie Lewison.

Tak się rozstali. Lewison wyszedł i w najodleglejszym pokoju zwołał służbę. Zapłacił im z góry za cały rok, potém poszedł do gospodarza i zapłacił mu za rok za mieszkanie. Nakoniec zjadł obiad w hotelu i wieczorem wyjechał z Grenoble, ciesząc się w duchu, że tak łatwo pozbył się i zerwał związki z kobiétą, która już dawno mu się naprzykrzyła.

Cóż wówczas robiła Izabella? Przesiedziała noc całą przed kominkiem, milcząca i znękana smutkiem. Téj nocy sumienie ją najmocniéj dręczyło. Całe życie przesuwało się jéj przed oczami i w końcu została boleść i męty gorzkiego doświadczenia. I w rzeczy saméj, cóż mogła przedsięwziąść biedna kobiéta, porzucona od wszystkich i pogardzona od świata? Pracą rąk zarabiać dla siebie i dla dziecka na kawałek chleba, ażeby nie umrzeć z głodu. Uciekając od męża, zostawiła wszystkie drogie upominki, które miała od niego, a wzięła z sobą niektóre drobiazgi, jako pamiątki po ojcu i matce. Sprzedała je, ażeby przeżyć kilka miesięcy. Ale nie tak ją gniotło przykre położenie, ile dręczyła ją myśl o przeszłéj, płonnéj zazdrości i nierozsądnéj zemście za urojoną niewierność męża. Dowiedziawszy się o prawdzie, wyrzucała sobie, że ośmieliła się podejrzewać tak szlachetnego i godnego szacunku człowieka jak Carlisle.

Długo siedziała przygnieciona temi myślami, nakoniec podniosła głowę, spójrzała wokoło siebie i wzrok jéj zatrzymał się na Biblji. To ulżyło smutkowi. Od chwili, kiedy zapomniała o obowiązkach swoich, pierwszy raz poczuła w sercu błogie uczucie i pomyślała, że i dla niéj nastanie kiedyś chwila spokoju. Położyła się i zasnęła snem cichym, jakiego już dawno nie miała. Śniła, że przechadzała się w East-Line, otoczona dziećmi i z Carlislem po ogrodzie. On czule jéj opowiadał o interesach, o Dillu i wielu innych rzeczach, w tém nagle posłyszała płacz dziecka, i postrzegła u nóg swoich małego Archibalda, który potknął się i upadł.

Gdyby nie płacz jéj syna bez imienia który ją obudził, długoby jeszcze tak przyjemnie marzyła.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

mentu włoskiego, jego wstręt od wyobrażeń gwałtownych, w obec zawziętości większéj części duchowieństwa, daje wielki i piękny przykład.

Ks. Passaglia usiłował odpowiedzieć; ale oczywiście złe przyjęcie jego projektu uczyniło i na nim samym głębokie wrażenie; starał się być łagodniejszym i gwałtowność pierwszéj mowy zastąpił słodyczą powtórnéj; żądał, aby przynajmniéj projekt jego wzięto do namysłu. Zdaje się wszakże, że będzie zupełnie odrzucony.

List Mazziniego, powtórzony niemal przez wszystkie dzienniki, był przedmiotem ogólnych rozmów w tych czasach. Trybun włoski wzywa swych zwolenników do powstania przeciw królowi w taki sposób, aby go zmusić do krwawego odwetu, w czem widzi prawdziwy sposób uczynić przyszłość tronu we Włoszech niemożliwą. Dziś dzienniki mazzinistowskie ogłaszają ten list za zmyślony. Czy słusznie, któż to odgadnie? To tylko powiedzieć można, że zwykle ludzie wypierają się każdego złego postępku.

„Gazeta urzędowa“ ogłosiła dekret reorganizacji banku neapolitańskiego. Rzeczony zakład będzie odtąd obcym wydziałowi skarbu; lecz, jak inne ustanowienia pożyczkowe przejdzie pod dozór ministra handlu. Ponieważ bank niema akcjonarjuszów i sam do siebie należy, jeneralna jego rada składać się ma z delegowanych rad prowincjonalnych i gminowych neapolitańskich, z umocowanych od koła adwokatów i t. d. Rząd będzie mianował dyrektora. Nowa rada urządzi stosunki, mające istnieć między tym zakładem a bankiem narodowym. Dekret zadowolni Neapolitanów, bardzo przywiązanych do swego banku, ale jest wielkie podobieństwo, że ponieważ podskarbstwo używać przestanie jego pośrednictwa, zakład straci dużo na swéj ważności.

Król wrócił wczoraj z Florencji, widział się z książęciem Napoleonem i księżną Klotyldą w San-Rossore, zamku królewskim w okolicach Pizy.

Dzienniki podają treść mowy pana Pizanelli w któréj wystąpił przeciw projektowi księdza Passaglia; brzmi ona jak następuje: Sposób nastręczany przez posła Passaglia dla pogodzenia stosunków kościoła z państwem, niema żadnego związku z polityką, któréj się rząd aż dotąd trzymał. Wymaganie przysięgi jest z nią niezgodne. Zasada rządowa opiera się na wolności sumienia i mojem zdaniem modła: K o ś c i ó ł w o l n y w p a ń s t w i e w o l n e m urzeczywistnia najpiękniejszą prawdę nowych społeczeństw i nowéj cywilizacji, prawdę wolności sumienia.

Nadto doradzana przez posła Passaglia przysięga będzie uważaną, albo za wędzidło albo za karę. Czyż dla złych księży okaże się dostateczną lub skuteczną? Czyż nie byłaby niesprawiedliwą, krzywdzącą i niepożyteczną dla dobrych? Uważana, jak kara— czyż znamiona niesprawiedliwości i bezpożyteczności nie będą jeszcze wybitniejsze. Biada nam, mości panowie, jeżeli zabłąkamy się na drogę przymusu sumienia! Skończylibyśmy na zbroczeniu krwią rąk naszych. Jakiegoż bowiem środka przymusu użyjecie na księży odmawiających przysięgi? Czy zechcecie użyć gwałtu sumienia? Czy zechcecie wskrzesić nieszczęśliwe czasy inkwizycji? Mojem zdaniem projekt do prawa księdza Passaglia zatrwożyłby tylko sumienia i wywołał by nierównie większe niedogodności, niż te, jakie dziś wypływają z niechęci duchowieństwa ku rządowi. Jedyny środek polepszenia i utrwalenia stosunków między kościołem a państwem, polega na wzajemnem uszanowaniu dla siebie tych dwóch wielkich jednostek i na spełnieniu bądź co bądź prawa pod rządem, tchnącym najrozleglejszą chęcią utrzymania wolności sumienia.

T u r y n 2 maja. Król wnet po powrocie swoim do Turynu przewodniczył radzie ministrów. Nie czekał on we Florencji na obrząd poświęcenia fasady kościoła ś. Krzyża d. 3 maja, dokończonéj przecięż po tylu wiekach. Minister Peruzzi, natychmiast po odbyciu rady gabinetowéj, pojechał do Florencji.

Między Bernem i Turynem wiele not zamieniono. Rząd włoski obawia się zamachu garibaldistowskiego w kantonach szwajcarsko-włoskich. Rada związkowa zawiadamia, że niema do tego nawet cienia podobieństwa, jednak minister wojny wyprawił wojsko do Walteliny dla osadzenia wąwozów pod Stelvio. Rząd szwajcarski, niespokojny z powodu skupienia siły zbrojnéj, żąda wyjaśnień, ale obawy ministra włoskiego zdają się być usprawiedliwionemi przez zapalczywą odezwę Mazziniego.

Półkownicy Cattabene, Correo, tudzież wielu oficerów, zostało uwięzionych w Bolonji, Genui i Neapolu. U półkownika Cattabene, znaleziono znaczne pieniądze.

Sprawa księżny Sciarra Barberini ma się rozpocząć.

Kardynał Antonelli uległ prośbom swych przyjaciół i zostaje na czele rządu; już naznaczono na jego następcę kardynała di Lucca, byłego nuncjusza w Wiedniu.

Garibaldi nie opuści Kaprery; nie przejedzie do Bellicate w Lombardji; rana zabliźnia się wprawdzie, ale stracił władzę w ręku prawem, tak, że pisać nie może.

R z y m 27 kwietnia. Ojciec ś. oglądał dnia 23 wykopaliska odbywane z jego rozkazu u podnóża góry Palatyńskiéj, chciał też, razem z akademją archeologiczną, mającą na czele professora Salvatora Betti obejrzeć poszukiwania odbywane w części dawnego pałacu cesarzów, w ogrodach Farnese, własności cesarza Francuzów. P. Pietro-Rose, członek akademji papieskiéj, kierujący temi poszukiwaniami dla Napoleona III, dostarczył objaśnień ojcu ś. którego oprowadzał po miejscach już zbadanych. Wszędzie natrafiał Pius IX na głośne oznaki miłości i uszanowania Rzymian i cudzoziemców, błagających go o apostolskie błogosławieństwo. W powrócie do Watykanu, musiał przechodzić pomiędzy ścieśnionemi rzędami ogromnéj ludności, która klęcząc przy łuku Tytusa, przy świątyni Pokoju i poblizkich budowlach, pozdrawiała pełnemi zapału okrzykami ojca wiernych.

— Pius IX zamierza wyjechać z Rzymu 5-go maja, dla zwiedzenia południowéj części państw swoich; podróż 6 dni potrwa. Jego świątobliwość 5-go przenocuje w Velletri; 6-go zwiedzi opactwo w Alvicola; wieczorem znowu powróci do Velletri. We czwartek 7-go uda się do Frosinone, gdzie zabawi przez dzień 8-my maja i wyjedzie do Verolli, w sóbotę rano do Alatri i Ferentino, a wróciwszy do Frosinone, przepędzi tam dzień niedzielny. W poniedziałek 11 będzie w Ceprano, na granicy neapolitańskiéj; na noc stanie we Frosinone, a nazajutrz we wtorek, przez Anagni, wróci wieczorem do Rzymu.

Zdaje się, że ojciec św. chce uniknąć miejsc, w którychby natrafił na wojsko włoskie; aby w razie oddawania sobie czci wojennéj, nie był zmuszony do udzielenia chorągwiom Wiktora-Emmanuela błogosławieństwa,

Pomimo zaprzeczeń wiadomości o prędkiem złożeniu urzędu przez kardynała Antonellego, dziennik paryzki „Presse“ przedstawia jednak pod dniem 4-m maja następne pod tym względem uwagi:

Kilka dni temu depesza doniosła nam, że miano wezwać do Rzymu kardynała de Angelis, dla mianowania go sekretarzem stanu na miejscu kardynała Antonellego, który trwa w zamiarze usunienia się od spraw rządowych. Ta wiadomość nie była bezzasadną; kardynał de Angelis, arcy-biskup w Fermo, zamknięty jest od dwóch lat w jedném z seminarjów turyńskich, dla tego, aby obecność jego w diecezji, nie wywołała jakich zaburzeń.

To uwięzienie otoczyło kardynała de Angelis blaskiem męczeństwa, powtarzają w Rzymie, że Pius IX-ty przepowiedział, że będzie jego następcą i jest rzeczą niezawodną, że myślał poruczyć mu dostojność sekretarza stanu. Uwiadomiono o tym zamiarze książęcia de la Tour d'Auvergne, lecz poseł francuzki żwawo się temu oparł; bo mianowanie kardynała de Angelis, będącego dziś więźniem wTurynie, zdawało by się jak by wyzwaniem rządu włoskiego i zajątrzyło by jeszcze więcéj niezgodę już i tak silną między Włochami a stolicą ś.—Pius IX przyjął te uwagi; wrócono więc znowu do kardynała di Lucca.

Piszą z Rzymu, że papież za radą lekarzy odłożył na później podróż swoję do Ceprano.

T u r y n, 1 maja. Wrażenie sprawione przez list Mazziniego niemogło dodać serca usiłowaniom niepożytego apostoła i jego zwolenników. Dla tego też dzienniki skrajne wysilają się nad wmawianiem, że ten list jest zmyślony. J e d n o t a w ł o s k a, medjolańska i N o w a E u r o p a, florencka, oskarżają ministrów, że sami ten list ułożyli i wydali go na jaw, w zamiarze zaszkodzenia stronnictwu republikanckiemu. Ta bajka nie zasługuje na żadną uwagę, dosyć jest przypatrzyć się zwykłym obrótom tego stronnictwa, żeby nieprzykładać do niéj najmniejszéj wiary. Wczorajsza uchwała parlamentu, raz jeszcze dowiodła, że sejm nigdy podejść się nieda nieprzyjaciołom porządku konstytucyjnego. Rzecz toczyła się o interpellację z powodu m e e t i n g u, na który prefekt genueński niepozwolił. Minister Perruzzi dowiódł, że sprawa polska była tylko pozorem i że władze genueńskie działały nieschodząc ze stanowiska prawnego, kiedy niedopuściły objawów niezgodnych z ustawami bezpieczeństwa pospolitego.

Na tém burzliwém posiedzeniu, niezbywało na mówczych wyskokach, ale porządek dzienny posła Buoncompagni, potwierdzający postępowanie rządu przyjęty został przez 150 głosów przeciw 43. Dziesięciu wstrzymało się od głosowania, trudno odgadnąć dla czego, bo pan Buoncompagni rozwinął swoje przełożenie w sposób niedopuszczający najmniejszéj wątpliwości.

Powrót królewski nastąpił z największym pośpiechem mimo niepewny stan morza, co nawet zmusiło eskadrę włoską zawinąć do Spezzia, zamiast popłynienia wprost do Genui.

Wbrew zaprzeczeniom wielu dzienników, przywiązywana jest najwyższa waga do zjazdu ks. Napoleona z królem. Spółczesna prawie podróż jenerała de Montebello do Paryża, w chwili, w któréj mówią o zmianie ministrów w Rzymie, uważana jest w świecie politycznym za rzecz wcale nie przypadkową. Już wyobraźnia tworzy z tego powodu rozległe domysły, ale od nich do rzeczywistości jeszcze bardzo daleko. Wyjazd jenerała La Marmora na granicę rzymską, obecność w Neapolu jenerała francuzkiego de Failly, i inne okoliczności dodają wiele prawdopodobieństwa tysiącznym krążącym wieściom. Najwięcéj jednak zatrważa umysły namiętny głos pewnych dzienników, które wzięły się przedstawiać blizką przyszłość Europy w najposępniejszych barwach. Dziennikarstwo wyzwolone, ale uczciwe i rozsądne, niestraciłoby nic na swoim wpływie, gdyby podjęło się oświecić powszechność i uspokoić obawy równie szkodliwe pod względem politycznym jak handlowym.

Dziennik wieczorny D i s c u s s i o n e, oznajmuje na wiarę listów, że margrabia Caracciolo di Bella, poseł włoski w Konstantynopolu, na krótki czas przybędzie do Turynu. Zdaje się jednak nawet chwilowa nieobecność posła w teraźniejszych okolicznościach być bardzo zagadkową.

— N e a p o l, 29 kwietnia. Zawczoraj wieczorem zaszły godne pożałowania nieporządki. Pewna liczba uczniów zebrała się w sali Vico Nilo, w zamiarze roztrząśnienia prośby o reformę ustawy uniwersyteckiéj ministra Matteucci. Wychodząc z sali dał się słyszeć okrzyk i d ź m y z n i s z c z y ć p r a s s ę d z i e n n i k a r e a k c y j n e g o l a B o r s a (dawniéj zwanego N a p o l i, redagowanego przez pana Ventimiglia), trzech młodzieńców rzuciło się na dziedziniec drukarni Panziniego, w któréj drukuje się rzeczony dziennik. Ogół uczniów zaprotestował przeciw téj gwałtowności i poszedł spokojnie daléj swą drogą.

Trzéj szaleńcy wdarli się do drukarni i nim, robotnicy ochłonęli z pierwszego przerażenia, spalili exemplarze będące pod prassą; pośpiesznie wynieśli się, nie zrządziwszy żadnéj innéj szkody i dziś rano dziennik l a B o r s a wyszedł. Władza sądowa potrafi odkryć i ukarać winnych.

Wczoraj zrana nowa swawola uczniów; ciągle krzyczeli: p r e c z z u s t a w ą M a t t e u c c i! p r e c z z p r o f e s s o r a m i c o j é j b r o n i ą. To zgorszenie niemiało dalszych następstw, bo je natychmiast poskromiono, nieprzerywając kursów. Dziś zrana uczniowie spokojni tysiącami podpisują prośbę przeciw tym występnym objawom.

Jenerał La Marmora, obejrzawszy pogranicze rzymskie, przesłał rządowi szczegółowe doniesienie o stanie zbójectwa. Dzięki skutecznéj pomocy ludności udzielonéj wojsku w ściganiu złoczyńców, zaszło znaczne polepszenie.

Francja.

P a r y ż, 5 maja. Depesza przesłana dziś rano cesarzowi przez wielkorządcę wyspy Havany, oznajmuje bardzo ważne wiadomości z Meksyku. Jenerał Ortega, dowódca twierdzy Puebla, ujrzawszy, że opór był niemożliwym, zażądał u jenerała Forey kapitulacji.

Warunki przełożone przez wodza meksykańskiego nie mogły być przyjęte. Nazajutrz obleżeni uczynili wycieczkę w liczbie 12-tu tysięcy ludzi; lecz odparto ich z taką mocą, że wycieczka zamieniła się na prawdziwą klęskę.

W skutek tego niepowodzenia, rada miejska błagała jenerała Forey, aby nie bombardował miasta.

Jenerał miał odpowiedzieć z godnością przyzwoitą wodzowi francuzkiemu, że bombardowanie byłoby niepożyteczne do zapewnienia zwycięztwa, że prawa wojny nie zagłuszają w jego umyśle względu na ludzkość.

W chwili odpłynienia parostatku, który przywiózł te wiadowości, uważano bezwarunkową kapitulację za nieuchronną.

P a r y ż, 5 maja. Dziś odbyło się nabożeństwo żałobne, jako w rocznicę śmierci Napoleona I, w kaplicy tuileryjskiéj, w obecności cesarza i cesarzowéj, następcy tronu, księżny Matyldy, księżny Marji Hamilton, książąt i księżen rodziny cesarza mających stopień u dworu i książęcia Hamilton.

Wielcy urzędnicy koronni, główno dowodzący gwardji cesarskiéj, jenerał-adjutant pałacowy i damy dworu, znajdowały się na tém nabożeństwie.

Cała kaplica była obita kirem; wykonano następne dzieła muzyczne: I n t r o i t do R e q u i e m Jomelli; D i e s i r a e et L a c r i m o s a z Requiem Mozarta; P i e J e s u Aubera; A g n u s D e i z Requiem Cherubiniego. Msza zakończona była odegraniem D e P r o f u n d i s.

Tegoż dnia w kościele Inwalidów odbyło się wspaniałe nabożeństwo przy ołtarzu wyłącznie poświęconym na msze za spoczynek duszy wielkiego cesarza,

O południu oddział inwalidów pod bronią, ozdobiony krzyżami, złożony ze starych żołnierzy piérwszego cesarstwa, stanął od strony podziemnéj kaplicy, z któréj wznosi się porfirowy sarkofag, z drugiéj zaś strony uszykował się bataljon żołnierzy mających medal ś. Heleny, w połowie w starych i pełnych chwały mundurach pierwszego cesarstwa, w połowie w mundurach przepisanych dla żołnierzy rzeczonego bataljonu, który zostaje pod rozkazami marszałka Magnan.

Jenerał, hrabia Raguet de Brancion, komendant hotelu, zastępca marszałka hrabiego d'Ornano, który dla niezdrowia niemógł być w kościele, wszedł ze sztabem hotelu i stanął po lewéj stronie; gdy tymczasem naprzeciw niego zebrali się liczni członkowie rodziny Napoleona I, dawni słudzy piérwszego cesarstwa, rodzina gubernatora, członkowie duchowieństwa i wielkich ciał państwa zajęli przeznaczone dla siebie miejsca. Boczne kaplice zachowane zostały dla inwalidów. Mszę odbył proboszcz cesarskiego hotelu ks. Largentier, przy usłudze miejscowego duchowieństwa. Po mszy bataljon ozdobionych medalem ś. Heleny przeciągnął w około kaplicy podziemnéj, oddając rozrzewniającą cześć swemu dawnemu wodzowi i przeszedł mimo grobowców Turenna i Vaubana, tych dwóch wojowników innego wieku, oraz mimo trumien królów Józefa i Hieronima, dwóch braci Napoleona I-go.

Zauważano między osobami znajdującemi się naprzeciw sztabu hotelu, księżne Szarlotę i Gabrjelę Bonaparte, córki książęcia Karola Bonaparte, ich dzieci i mężów; barona Larrey, syna naczelnego chirurga wojsk piérwszego cesarstwa; barona de Vatri, adjutanta książęcia Hieronima w bitwie pod Vaterloo; pana de Champagny; księdza Coquereau, kapelana floty; pana de Baralle, kapitana okrętowego piérwszego cesarstwa; hrabiego de Las Cases i t. d.

— Pan Andrzej Pasquet podał prośbę do senatu żaląc się na liczebne zmniejszenie deputowanych miasta Paryża w ciągu blizko przyszłych wyborów, a to wówczas, kiedy ludność stolicy tak bardzo się powiększyła. Komissja, któréj senat poruczył roztrząśnienie téj prośby, zdaje się że okaże się dla niéj przychylną i że to wywoła bardzo żywe rozprawy w senacie. W pewnych sferach rządowych myślą już o ograniczeniu prawa senatu w rozbiorze próśb; niektórzy podejrzewają senatorów wstecznych, że sami są za tém. Nic atoli nie mogłoby więcéj zaszkodzić rządowi cesarskiemu, jak zamiar ścieśnienia téj niezbędnéj rękojmi zostawionéj wolności narodowéj. Zdaje się więc, że Napoleon III nie pozwoli jéj nadwerężyć. Komitety zebrały się w przeszłą niedzielę i upoważniły 25ciu swych członków, do przedstawienia wyborcom dziewięciu kandydatów oppozycji demokratycznéj z obwodu paryskiego. Nazwiska tych kandydatów są następne: Albert, rzemieślnik; Arago (Emmanuel); Bastide, były minister za rzeczy-pospolitéj; Bernard (Marcin); Carnot; Delestre; Despoix (Eugenjusz); Fleury, były przedstawiciel; Greppo; Grévy; Guinard; Hérold; Littré; Michelet; Morin (Frydryk); Parfait (Natalis); Pelletan (Eugenjusz); Pichat (Wawrzyniec); Simon (Juljusz); Vacherot; tudzież 5-ciu rzemieślników mało znanych.

Komitet, mimo odcieni bardzo skrajnych, postępować pragnie w duchu pojednawczym i praktycznym, zwłaczcza jeżeli przybierze do swego grona pana Havin, głównego redaktora dziennika W i e k (S i è c l e).

Anglja.

L o n d y n, 2 maja. Królewska akademja sztuk pięknych dała doroczną ucztę w gmachu swoim na Trafalgar-Square, pod przewodnictwem sir Karola Eastlake. Zaprowadzono 180 biesiadników i między nimi książąt Walji, Ludwika hesskiego i Jerzego Cambridge.

Wyrzeczono wiele mów w odpowiedź na zwykłe przezdrowie; lecz niebyło w nich najmniejszéj wzmianki o wielkich zadaniach politycznych obecnéj chwili.

Na mowę prezesa, obejmującą pochlebne wyrazy dla książęcia i księżny Walji, oraz innych członków rodziny królewskiéj następca tronu odpowiedział temi wyrazami:

„Sir Karolu Eastlake, milordowie i mości panowie! Powstaję z najwyższem uczuciem rozkoszy, dumy i żalu, dla podziękowania wam we własnem i rodziny królewskiéj imieniu za uprzejme wyrazy w których, sir Karolu, wnieśliście moje przezdrowie i za serdeczność z jaką to znakomite zgromadzenie przyjąć je chciało (oklaski).

„Nie zdołam w téj chwili oderwać umysłu mojego od wspomnień, przypominających mi mojego drogiego i nieodżałowanego ojca. Świetny zostawiony mi przezeń przykład, zagrzewać będzie usilność moję do wstępowania w jego ślady. (Grzmiące oklaski), i mimo całą moję nieudolność, jestem pewny, że potrafię podzielać jego uczucia, któremi tchnął dla wszystkich ustanowień mających na celu zachętę sztuk i umiejętności w kraju (oklaski), a szczególniéj życzliwość jaką poświęcał pomyślności akademji królewskiéj. (Grzmiące oklaski).

„Proszę zgromadzenie wierzyć, że jestem nadzwyczaj wdzięczny za przezdrowie na cześć księżny Walji i że oceniam najszczerzéj uczucia dla niéj wyrażone. (Grzmiące oklaski.

Wiém, że wiernie tłómaczę jéj myśl, kiedy zapewniam, że jéj wdzięczność wyrównywa mojéj w tém zdarzeniu. (Grzmiące oklaski).

„Dodam, że żadne z nas obojga nigdy nie zapomni sposobu, w jaki ślub nasz był obchodzony w całym kraju (oklaski): że byłbym więcéj niż niewdzięcznym, gdybym nie zachował pamięci życzliwego przyjęcia, którego dziś doznałem z powodu waszéj dorocznéj uczty.“ (Przeciągłe i głośne oklaski).

Austrja.

W i e d e ń, 8 maja. Wschodnio-niemiecka Poczta donosi, że rada cesarstwa wnet po zebraniu się swojem weźmie pod rozbiór projekta do prawa reformy sądowéj i że po wyznaczeniu komissji odroczy się na dwa miesiące, aby dać posłom siedmiogrodzkim czas wejść do izby w jesieni i wziąć udział w pracach zgromadzenia. Arcy-książe Maksymiljan (ur. 14 lipca 1782 r.) ciężko zachorował w Ebenzweier, objawy dychawiczne są bardzo silne.

KSIĘSTWA NADDUNAJSKIE.

Dziennik paryski F r a n c e ogłasza pod napisem: R z u t o k a n a s t a n w e w n ę t r z n y k s i ę s t w z j e d n o c z o n y c h, następne uwagi.

Wobec tego wielkiego wschodniego pytania, które rządy starają się najtroskliwiéj usypiać, a które budzi się za najmniejszem tchnieniem, nic cokolwiek dotyka Dunaju niemoże być obojętném. Na téj rozległéj widowni, gdzie od tak dawna dyplomaci cudzoziemscy walczą o przewagę, Bukarest ma swoję doniosłość, jak i Ateny. W chwili więc, w któréj Anglja usiłuje Grecję podciągnąć pod swoję bezpośrednią władzę, nie powinniśmy zapominać, że w Rumanji wpływ moralny Francji założył swoje siedlisko. Ogniwa przyrodzone przywiązywały Rumanów do nas, już to przez wspólność latyńskiego pochodzenia, już przez pochopność do przejęcia się naszemi wyobrażeniami i obyczajami. Zlanie się księstw w jedno państwo przyjęte przez Europę, dzięki początkowaniu i usiłowaniom Francji, ostatecznie zdobyło nam ich miłość. Jakoż niezaprzeczona przewaga Francji w Bukareście, daje nam prawo do oświadczenia, iż niezmiernie wiele zależy na tém Francji, aby kraje naddunajskie były zdrowo rządzone i mogły wśród wewnętrznego spokoju, cieszyć się ustanowieniami wyzwolonemi, zaręczonemi przez dwory opiekuńcze.

Rząd nadany księstwom przez konwencję 1858-go jest konstytucyjny; owoż pod tym rządem, jak powiedział jeden z wielkich zagranicznych mężów stanu (lord Palmerston) książę rządzi razem z przedstawicielstwem narodowem podczas sejmu, a pod jego nieobecność z dziennikarstwem. Jakże rząd multańsko-wołoski spełnia te warunki? Pobieżne zastanowienie się nad tém co od 3-ch miesięcy dzieje się w Rumanji za odpowiedź posłuży.

Rozgłośne były niezgody panujące w Bukareście, między obu władzami podczas ostatniego sejmu. Wiadomo, że w podanym do tronu adresie izba oskarżała rząd, że był nieszczerym w zastosowaniu konstytucyjnego trybu. Wiadomo, że sejm zamknięto, nie zostawiwszy mu nawet dosyć czasu do uchwały budżetu.

Lecz rozjechanie się sejmu, chociaż sprowadziło pozorny spokój, niezaradziło niczemu; skargi nie są wprawdzie wypowiadane na mównicy, ale znalazły rozgłos w dziennikarstwie. Od dnia zwłaszcza, w którym rząd wbrew konwencji dekretem ustanowił budżet 1863 r., bez prawodawczego spółdziałania, język dzienników rumańskich przybrał trudną do uwierzenia ostrość.

Dzienniki bukarestkie pozwoliły sobie twierdzić, a nikt im nie zadał kłamstwa, że liczby nowo-zadekretowanego budżetu są fałszywe. Codzień otwierają one swe słupy dla listów obywateli płacących podatki, którzy na mocy uchwały izby odmawiają ich wnoszenia, a z tego powodu opisują prześladowania, którem zagrożono nawet 2-m posłom za to, że nie opłacili w podskarbstwie co od nich należało. Sądziliśmy, iż należało zwrócić na to uwagę dyplomacji.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

BERLIN, wtorek 12 maja wieczorem. Depesza wysłana dziś o południu wspomina o tém co zaszło wczoraj w poniedziałek w izbie poselskiéj. Wice prezes Bockum-Dolffs rozumiał, iż powinien był przerwać mowę ministrowi wojny, ten zaś niechciał przyznać władzy porządkowéj prezesa izby nad ministrami. Pan Bockum-Dolffs zawiesił wówczas posiedzenie na godzinę.

LONDYN, środa 13 maja. W krótkiéj rozprawie zagajonéj wczoraj wieczorem w izbie gmin o mniemanem nieporozumieniu między panem Odonem Russell i główno-dowodzącym wojskami francuzkiemi w Rzymie, lord Palmerston powiedział, według wiarogodnych doniesień, że urządza się teraz w Rzymie straszliwa banda zbójców, przeznaczona do wtargnienia w kraje neapolitańskie. Szlachetny lord dodał, że na władze francuzkie spada odpowiedzialność téj wyprawy, ponieważ rząd papieski jest tylko zabawką dziecinną w ich ręku.

BERLIN, środa 13 maja, o godzinie 11 z rana. Kommissja porządkowa izby poselskiéj jednomyślnie zagłosowała następną uchwałę:

„Prezes izby może przerywać wszystkich „mowców, nawet ministrów; takie przerwanie „nie ubliża prawu konstytucyjnemu ministrów „być słuchanymi ilekroć zażądają głosu. Alež „z drugiéj strony sprzeciwia się konstytucji, „żeby ministrowie obecność swoję w izbie mieli „czynić zależną od uprzednich samowolnie narzucanych warunków. Izba więc nie widzi „powodu przychylenia się do żądania wyrażonego w piśmie gabinetu do prezesa.“

LONDYN, środa 13 maja. Dziennik M o r n i n g - P o s t oznajmuje dziś, że przedstawiciele mocarstw opiekuńczych podpiszą za kilka dni w Londynie protokół, tyczący się nowego króla greckiego. Wyjąwszy kilka szczegółów pieniężnych, główne pytania są załatwione. Postanowiono, że następcy króla wyznawać będą naukę kościoła wschodniego.

Bawarja, dodaje tenże dziennik, będzie urzędowie wezwaną do wzięcia udziału w konferencji, a to dla zrzeczenia się wszystkich praw dawniejszych; jest bardzo podobném do prawdy, że król Otton tego wezwania nieprzyjmie; lecz konferencja nie wstrzyma swych działań z powodu téj odmowy.

KOPENHAGA, środa 13 maja. Na wczorajszem posiedzeniu sejm odrzucił projekt adresu przedstawiony przez pana Tscherning i zagłosował 25 głosami przeciw 20 projekt adresu kommissji, w brzmieniu przyjętem przez ministrów, po wykreśleniu tylko z niego miejsca, którego redakcję rząd odrzucał.

WIEDEŃ, środa 13 maja wieczorem. Dziennik K o r r e s p o n d e n c j a p o w s z e c h n a oznajmuje, że Austrja i Prusy porozumiały się co do podania wspólnego przełożenia sejmowi związkowemu, które będzie naprzód odesłane do kommisji na sprawy Szlezwigsko-Holsztyńskie, dla jego roztrząśnienia i doniesienia o wypadku narady sejmowi.

K o r r e s p o n d e n c j a dodaje, że sądząc z ducha, w jakim uczynione zostały świeże dyplomatyczne kroki, bądź pojedyńczo, bądź zbiorowo obu państw niemieckich w Kopenhadze, ich przełożenie nie może mieć innego celu jak przymus wojenny; wszakże rzeczony przymus użyty zostanie dopiero po upływie zakreślonéj gabinetowi kopenhagskiemu zwłóki do wyjścia z niebezpiecznéj drogi, w którą webrnął przez manifesta 30 marca.

LONDYN, środa 13 maja wieczorem. Wiadomości z New-Yorku z dnia 2 maja oznajmują, że wojsko związkowe przeprawiło się przez rzekę Rappahannock pod rozkazami jenerała Hookier, że ubiegło przednie czaty nieprzyjacielskie i zagarnęło 400 jeńców. Wojsko związkowe zajęło zatokę leżącą między Wicksburgiem i Port-Hudson. Pogłoska o wyprawieniu ajenta związkowego do Europy, dla zaciągnienia pożyczki, jest fałszywa.

TRIEST, czwartek 14 maja. Podług wiadomości z Konstantynopola z dnia 9, rozbiegła się pogłoska, że Fuad-Pasza zostanie mianowany wielkim wezyrem a Omer-Pasza seraskierem.

Donoszą z Aten z dnia 9 maja, że budżet został zagłosowany; podatki z własności ziemskiéj zmniejszone, a od budowli powiększone.

Rząd przyjął prośby prezesa rady, tudzież ministrów spraw wewnętrznych, spraw zagranicznych i skarbu, o uwolnienie od urzędów.

W Nauplji zaszła utarczka między załogą i żandarmami.

TRIEST, czwartek 14 maja wieczorem. Wiadomości z Kalkuty są z 8 kwietnia a z Hong-Kong z 1 kwietnia.

Jenerał de Argaibelle został mianowany dowódzcą oddziału francuzko-chińskiego. Z rozkazu pana Bruce, zatrzymano wojsko angielskie w Taku. Mówiono, że admirał Cooper chciał uczynić demonstrację w Osaka, a w razie potrzeby, zająć wspólnie z Francuzami wyspy lutseknińskie. Parostatki japońskie, które zakupiły zapasy wojenne, zamierzają wezwać wdania się pełnomocnika amerykańskiego. W Jeddo panuje wielkie rozjątrzenie przeciw cudzoziemcom.

PARYŻ, czwartek 14 maja wieczorem. Dziennik „Patrie“ oznajmuje: że doniesienia urzędowe potwierdzają zdobycie miasta Puebli, wyjąwszy dwóch twierdz, których poddanie się bez bitwy, jest nieuchronne. Meksykanie stawili zacięty opór Francuzom, którzy byli zmuszeni dobywać jeden dom po drugim.

PARYŻ, piątek 15 maja. M o n i t o r p o w s z e c h n y potwierdza dziś rano wiadomości z Puebli i dodaje niektóre szczegóły. Zapewnia też, że wojsko obficie jest opatrzone w żywność i zapasy bojowe, na cały czas, przez który mogłyby trwać działania wojenne, tudzież że stan zdrowia wojsk jest doskonały. Francuzi stracili 5 oficerów, między którymi dowódzcę artylerji i 56 żołnierzy w zabitych; 30 oficerów i 445 żołnierzy w ranionych.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE

— MIECZYSŁAW ROMANOWSKI.—Piszą ze Lwowa: Niedawno zgasły Mieczysław Romanowski liczył 29 lat wieku. Urodził się z zacnych rodziców szlacheckich na Pokuciu. Wioska, gdzie się urodził, graniczy z Obertynem, patrzy na mogiły słynnego pobojowiska Obertyńskiego. Tam wyrosł młody poeta na młodzieńca zdrowego duszą i ciałem. Ktokolwiek go znał osobiście, doznał zapewne silnego wrażenia od téj krzepkiéj, energicznéj natury, która w żelaznym organizmie fizycznym mieściła duszę pochopną do wszelkich natchnień. Doskonały jeździec, na wszelkie trudy wytrwały, łączył on z tęgością rycerską dawnych czasów bogate zasoby poezji i natchnienia. Romanowski późno wziął się do pióra. Na ziemi Czerwonoruskiéj, gdzie tyle żywéj poezji rozlało się po szerokich niwach, tylekroć krwią bohaterską zbroczonych, gdzie tyle wspomnień, ruin i kurhanów przemawia, młody poeta długo nie znalazł wyrazu dla uczuć przepełniających pierś gorącą, długo szarpał się, nim uchwycił dłonią za lutnię teorbanisty. Z okutéj pancerzem piersi wypłynęła pierwsza pieśń poety, a chrzęst zbroi i szczęk bojowy był zawsze najulubieńszą jego struną. Ta wybitna strona Romanowskiego sama już wysuwa jego postać z tłumu piszącéj młodzieży, czyniąc ją samodzielną i charakterystyczną. Długo tłumiona pieśń wypłynęła jasna, pełna życia i siły. W pierwszych Romanowskiego utworach, „Młody lutnista, Śpiewak z oazy, Chart watażki,“ widać jak się łamie z formą, jak trudno silnéj dłoni władać piórem, ale widać także jak z niedoskonałych form wyłonia-ją się brylanty prawdziwéj poezji. Przeczuwając, że wiedza jest jednym z głównych warunków tworzenia, Romanowski rzucił się z zapałem do pracy, do studjów historji i literatury ojczystéj. Wkrótce zebrało się około niego grono najdzielniejszéj we Lwowie młodzieży, a piśmiennictwo zyskało niebawem kilku szczerych pracowników. Przeszłość rycerska rzeczypospolitéj pociągała Romanowskiego na drogę rapsodów epicznych. Jakoż w „Łużeckich, Staroście Żegockim,“ w pięknych wierszach „Buława Rewery, Kanonik Pstrokoński,“ widać w jak jasnych, wyraźnych, pięknych barwach stała przed nim przeszłość kresowych rycerzy, husarzy skrzydlatych, wspaniałego zastępu obrońców chrześcijańskiéj Europy. Szczęśliwy pociąg rwał poetę do samego źródła charakteru narodowego, dziejów poświęceń bez granic, których kraj w boju z poganami był widownią; szczęśliwy pociąg odwracał go od naśladowniczego podnoszenia stron innych, które chociaż charakterystyczne także i bogate w poezję, często prowadzą do ujemności. Wolał on raczéj wymierzyć poetyczną sprawiedliwość nieopisanym dotąd czynom bohaterskim mieszczaństwa, wolał podnieść jeden z faktów wyjątkowych współudziału tego stanu w losach kraju, którego młodszym i zaniedbanym był synem; w pięknym poemacie „Dziewczę z Sącza“ wprowadził czytelnika pomiędzy cechy rzemieślnicze, gotujące się do walki ze Szwedem. Wśród tych prac większych, szybko postępujących co do wykonania artystycznego, Romanowski w drobniejszych wierszach odsłaniał całe bogactwo swéj poetycznéj, gorącéj, natchnionéj duszy. Mało w tych utworach liryzmu, jeżeli można się tak wyrazić, osobistego, bo poeta osobistych uczuć nie chciał bezpotrzebnie wydawać światu, czując, że świat czego innego od niego żąda; każda jego poezja ma znaczenie ogólne, każda coś nowego objawia czytelnikowi, nowym krzepi go kordjałem. Namaszczony Romanowski rozumiał, że praca piśmiennicza jest służbą krajową jak każda inna, że każde słowo podane światu powinno być ważone na złotéj szalce sumienia obywatelskiego. Dla tego miewał chwile natchnienia, jak w „Przewodniku puszczy,“ jak w „Nowéj znajomości“ gdzie wiecznym duchem szedł daléj niż zwykle chodzą talenta. W ostatnich latach przeszedł Romanowski na pole dramatycznéj poezji. Jeden tylko utwór tego rodzaju znany jest światu, to jest „Popiel i Piast.“ O wartości artystycznéj tego utworu wspomnieliśmy niedawno. Poeta, dramatyzując myt o Popielu i Piaście, przedstawił w ostrem przeciwieństwie pierwiastek polski w obec pierwiastku germańskiego. Podobno pozostawił on niewydane ale i nie wykończone dwa dramata, jeden z czasów Kazimierza Jagiellończyka, drugi pod tytułem „Stańczyk.“ Do ostatnich prawie czasów był skryptorem przy biljotece zakładu narodowego imienia Ossolińskich. (G. W.)

— KANAŁY.—W kraju naszym, przy takiéj obfitości wód dzikich, prowadzenie komunikacyjnych linij wodnych jest niezmiernie korzystném i nie trudném. Mamy też mnóstwo projektów kanalizacji—szkoda tylko, iż spoczywają w tekach lub na półkach archiwów a czas ich urzeczywistnienia dalekim jest jeszcze. Pominąwszy niedokończony kanał, mający połączyć rzekę Kamionnę i leżące nad nią fabryki z Wisłą, projektowano związanie z Pilicy z Wartą, Warty z Wisłą. Daléj Buga z Wisłą, za pośrednictwem kanału idącego na Radzymin; nakoniec, w 1857 r. pan Aleksander Kurtz podał projekt połączenia Narwi z Wisłą, za pomocą kanału idącego od Zegrza do Pragi. Projektodawca, nie ograniczając się na podaniu planu, oświadczył gotowość pod pewnemi warunkami wykonania tego użytecznego przedsięwzięcia. Projekt przedstawiony rządowi odesłany podobno został komissji skarbu i zarządowi kommunikacji do rozpatrzenia.—Życzyć sobie należy, aby zamiar ten ze wszech miar ważny dla wzrostu miasta, przyszedł w wykonanie. Wtedy to bowiem Warszawa mogłaby być z łatwością zaopatrywaną w produkta okolic nad Narwią i Bugiem położonych, co dla tych miejscowości nie małoważną byłoby rzeczą. Drzewo, zboże, jarzyny, mnóstwo przedmiotów domowego wiejskiego gospodarstwa, dziś z bliższych tylko okolic do Warszawy dostawiane, korzystając z transportu wodnego, łatwego i niekosztownego, dostawałyby się do Warszawy, na rynkach któréj zawsze gotowy odbyt. Kanał więc ten ostatni byłby prawopodobnie przedsięwzięciem nietylko przynoszącém usługę miastu, ale jeszcze i w sobie samym dość korzystnym dla kapitalistów, którzyby chcieli swoje fundusze w tém przedsięwzięciu umieścić. (G. W.)

— CUDOWNE OCALENIE. — Studnia przy lwowskim klasztorze Siostr Miłosierdzia, 18 sążni głęboka, popsuła się od niejakiego czasu i cieśli P. poruczono jéj reparację. W przeszły poniedziałek dnia 27 zeszł. mies., gdy rzeczony cieśla z jednym pomocnikiem pracował w téj studni w głębokości 8 sążni, runęły ściany niedostatecznie ocembrowane i ziemia zasypała obydwóch nieszczęśliwych. Miejski urząd budowniczy, uwiadomiony natychmiast o wypadku, zajął się zaraz robotą do wydobycia zasypanych. Robota jednak z razu nieszła dość śpiesznie i połączona była z niebezpieczeństwem, aż c. k. radca finansowy p. Balasitz, biegły w zawodzie górniczym, zwróciwszy uwagę na niepraktyczność téj roboty, za porozumieniem z burmistrzem, sprowadził z Kałusza jednego hutmana i dwóch górników, którzy przybywszy we czwartek wieczorem do Lwowa, dnia następnego, w piątek, zabrali się do dzieła i pracując z niezmordowaną gorliwością przez 27 godzin, w sóbotę około godziny 8-éj wieczór obudwu zasypanych żyjących jeszcze—wydobyli. Ci nieszczęśliwi przeszło 124 godzin zostawali pod ziemią! cudowne swoje ocalenie po tak długim czasie zawdzięczają téj nadzwyczajnéj okoliczności, że belki cembrzyny osuwając się na dół, utworzył nad ich głowami formalny dach-, na którym się oparł cały ciężar usuwającéj się ziemi. Siedzieli tedy pod tym dachem na wązkiém rusztowaniu, mając pod sobą w głębokości dziesięciu sążni wodę na dnie studni. Szczególném zrządzeniem Opatrzności podniosła się woda aż pod samo rusztowanie, na którém siedzieli, i na téj wysokości dopiero znalazła odpływ po bokach studni. Tą wodą, będącą bezpośrednio pod ich stopami krzepili się nieszczęśliwi przez 6 dni i 6 nocy, pijąc ją i obmywając sobie skronie ile razy czuli omdlenie. Tym sposobem doczekali się chwili swojego ocalenia. Nie możemy pominąć nazwiska hutmana, którego niezmordowanéj i zręcznéj pracy winni ostateczne ocalenie; nazywa się Franciszek Frank. Obadwaj ocaleni znajdują się w szpitalu, skąd według zdania lekarzy wkrótce wyjdą zupełnie zdrowi. (G. W.)

— RADA MIEJSKA—SALA POSIEDZEŃ SEJMOWYCH.—Piszą ze Lwowa dnia 5 maja: Sekcje rady miejskiéj bardzo są czynne. Z d. 1 maja odebrano na rzecz miasta pobór dzierżawionych dochodów akcyzy i propinacji. Wprowadzenie nowéj administracji w poborze, tudzież spis inwentarza wszystkich znajdujących się po składach w mieście z dniem objęcia dzierżawy, opłaconych już trunków, wymagało wiele zajęcia i czasu. Tysiąc kilkadziesiąt osób zgłosiło się w skutek rozpisanego konkursu o posady przy nowéj administracji poboru akcyzy, na 199 miejsc, a z tego na 19 posad poborców i kontrollerów, wypadało czterysta kilkadziesiąt starających się. Miał więc w czém wybierać komitet, ale tak znaczna liczba starających się zarazem i utrudniała wybór. Dawniejszym poborcom miejskim przy opłacie kopytkowego, którzy nie mogli być zostawieni nadal przy nowéj administracji, uchwaliła rada miejska wypłacić jednorazowe wynagrodzenie, w stosunku trzechmiesięcznéj pensji każdemu.

Wydział krajowy wszedł w umowę z dzierżawcą teatru niemieckiego, p. Szmitsem, o najem na lat trzy sali redutowéj, potrzebnéj na posiedzenia sejmu. Jest to rzecz bardzo korzystna, albowiem urządzenie i przerabianie odpowiednie sali za każdą kadencją sejmową, pociągało za sobą wielkie koszta i niedogodności. Na przeszkodzie zawarciu téj umowy był tylko warunek, postawiony ze strony namiestnictwa dzierżawcy teatru niemieckiego, odstąpienia co rok bezpłatnie sali redutowéj na dziesięć wieczorów, bądź to na koncerta, bądź na loterje fantowe i na cele dobroczynne. Związany tym warunkiem p. Szmits nie mógł zawrzeć umowy z wydziałem krajowym. Aby tę przeszkodę usunąć, uchwaliła rada miejska ustąpić na pomienione dziesięć wieczorów sali ratuszowéj; tym więc sposobem może przyjść do skutku zamiar wynajęcia na dłuższy czas sali redutowéj i urządzenia jéj stałego na posiedzenia sejmowe. (G. W.)

— POŻAR. Piszą do nas z Wiśniowca pod d. 18 kwietnia: Z pomiędzy ludzi poczciwie myślących i czujących nie ma nikogo w kraju naszym, ktoby o Wiśniowcu nie wiedział i nienasłuchał się dość o nim. Ostatni opis zamku Wiśniowieckiego, umieszczony w 57 zeszło rocznym numerze Kurjera Wileńskiego, a odznaczający się odpowiedną i wolną od wszelkiéj przesady treścią, wyszedł z pod pióra czcigodnego naszego p. Koronowicza (Walerjana Wróblewskiego). Sądzę przeto, iż dla nikogo nie będzie rzeczą obojętną dowiedzieć się o smutnym wypadku, któréj się zdarzył w Wiśniowcu dnia wczorajszego.

Boleśnym jest widok pięknych gmachów, znieważonych występnem niedbalstwem, ale bez porównania boleśniejszą jest rzeczą widzieć, jak te gmachy zamieniają się w rozwaliny i pogorzeliska. Jeszcze wczoraj przed południem wznosiły się nad Wiśniowcem dwie wspaniałe wieże pięknego pokarmelitańskiego gmachu, zbudowanego na wzgórzu obok zamku Wiśniowieckiego i zawierającego popioły wielu z tych narodowych znakomitości, których portrety upiększają i uzacniają mury zamku. Gmach ten składał się z klasztoru i kościoła, a chociaż oddawna już nie doznawał opieki troskliwéj ręki ludzkiéj, i oddawna ulegał niszczącym wpływom, zewnętrzną jednak swą majestatycznością, swym urokiem dziejowym, swemi drzewami, które wykarmił na dachu klasztornym, nazbyt wiele mówił, by mógł był na zawsze nie utkwić w pamięci każdemu, kto go raz ujrzał, zwiedzając starożytności grodu Korybutów Wiśniowieckich. Dnia 17 kwietnia po południu wybiła ostatnia godzina życia tego gmachu. Ogień wszczął się na dachu klasztornym, a rozdmuchany silnym wiatrem objął wkrótce cały gmach i zjawił się na wielu budynkach Nowego miasta. Widok wielkiego i gwałtownego pożaru, w téj chwili gdy jedna wieża już z łoskotem runęła, a druga dogorywała, wypuszczając z górnych swych otworów miotane wichrem płomienie i kłęby czarnego dymu, był widokiem, na który niepodobna było patrzeć bez silnego wzruszenia. Ten widok i trwoga jakaś uczyniły obraz smutnego wypadku godnym oddania, co też się w miarę możności i uskuteczniło. Hr. Włodzimierz de Broel-Plater, dzisiejszy właściciel Wiśniowca, umiejący pojmować znaczenie zabytków przeszłości, jakby powodowany jakiemś smutnem przeczuciem, sprowadził do Wiśniowca fotografa, p. Rosenbacha, który pracując już kilka tygodni, zdjął wiele pięknych widoków, między któremi znajduje się i widok pokarmelitańskiego gmachu przed pożarem. Gdy więc gmach ten uległ smutnemu losowi, p. Rosenbach chętnie zdjął dwa jego widoki i w czasie pożaru: jeden wtedy, gdy już jednéj wieży nie było, a drugi, gdy już obie runęły. Te widoki, równie jak i inne, godnemi są widzenia, i można, oraz godzi się spodziewać, że p. Rosenbach w zrobionych mu nadziejach co do odbytu nie zostanie zawiedzionym. U tegoż p. Rosenbacha znajdują się do nabycia z artystyczną dokładnością wykonane fotografje znanego w naszéj literaturze p. Koronowicza, który dziś mieszka w Krzywczykach, niedaleko od Wiśniowca. A. B.

KORESPONDENCJA

KURJERA WILEŃSKIEGO.

Paryż, 7 maja.

Pobór i Obiór—to dwa słowa, około których krąży interes publiczny i prywatny nad Sekwaną. Pobór rekruta dokonany. Obiór nowego ciała prawodawczego dokonywa się za pomocą rozmaitych wpływów, rozmaicie. Zapewniają, że popierani przez dwóch biskupów, do których diecezji należą, pp. Thiers i Guizot będą obrani.

Swój roczny podatek ludzi Francja spłaciła jak zwykle: ochoczo, choć z rozrzewnieniem. Sto tysięcy młodzieńców, jeżeli nie równie pięknych, to równie nagich jak Tuileryjskie posągi, przeszło pod przepisaną miarą i usłyszało z ust prezesa superrewizji wyrok nie odwołalny: zdatny do służby. Sto tysięcy matek powtórzyło ze łzami te słowa—bo matka nigdy sławie nie podaruje syna bez płaczu. Sto tysięcy Francuzów przybyło pod chorągwie, zluzować wysłużonych—zastąpić umarłych.

Ale żeby zgromadzić sto tysięcy zdatnych, jakże wielu niezdatnych odrzucić trzeba było! Widok wojska francuzkiego piękny, raduje oczy i dusze—ale z jakże ogromnéj massy ludzi ta armja wybrana. Ilu inwalidów w domu zostało! To smutna strona téj rzeczy.

Tegoroczne spisy dają bardzo niepocieszające pojęcie o zdatności wojskowéj Francuzów. Ludzi rosłych coraz tu mniéj—tak dalece, że minister wojny musiał zniżyć o parę centimetrów miarę wzrostu wymaganego dawnym przepisem. Słychać, że ją jeszcze zniżyć będzie potrzeba na rok przyszły.

Gorsza od nizkiego wzrostu słabość budowy objawia się powszechnie. Pod tym względem cyfry nader boleśny dają rezultat. Pan Bondy w swojem studjum o rekrutacji, stwierdza, iż w niektórych departamentach na tysiąc popisowych bywało 721 niezdolnych do noszenia broni.

Pobór odsłonił jeszcze inny niedostatek. Dwa ostatnie spisy wykazują, że od lat dziesięciu wzrost ludności zatrzymał się we Francji.

Dzienniki angielskie, a mianowicie zawistny Times, mnogie z tego faktu snują żarciki. „Ludność wszędzie się zwiększa, woła ten organ Merkurego, jeden tylko kraj galanterji nic nie produkuje. Francja nie mnoży się, a o wielkości gada; niech spójrzy na swoją ludność a zobaczy, że na progu upadku stoi.“

Takie zarzuty odbić łatwo. Chiny dowodem, że ludność nie jest siłą, a wzrost nie daje odwagi, każdy jenerał będzie wolał półk Zuawów niż półk Patagonów. Stagnacja we wzroście ludności ma jednak znaczenie, nad którem Francuzi poczynają się zastanawiać. Niektórzy radzą, ażeby naśladując Rzymian, powrócić do systematu premjów niegdyś we Francji praktykowanego. Edykt Ludwika XIV zwolnił był z ciężarów publicznych wszystkich poddanych, którzy pożenili się przed dwudziestym rokiem życia i tych, co mieli dziesięcioro prawych dzieci. W 1797 roku rząd angielski zaproponował nagrody dla ojców licznéj rodziny. Napoleon I obiecał każdemu stadłu mającemu siedmiu synów wziąść jednego na swój koszt. W 1819 roku król sardyński uwolnił od podatków każdego mieszkańca księstwa genueńskiego mającego dwanaścioro dzieci.

Przykładów takich w historji nie brak. Ale nagrodzenie płodności nie zaradzi złemu. Powszechne wycieńczenie nie dozwalające na wzrost ludności, ma jedną przyczynę: *nadmiar pracy*. Ażeby podołać coraz cięższemu życiu, ludzie we Francji pracować muszą nad siły—zaniedbywać zdrowie, lub zużywać je, pracując całym domem od świtu do północy.

Nie będziemy tu kreślić znanych obrazów nędzy grasującéj w wielkich ogniskach przemysłu. Zbyt prędko idąc po téj spadzistości za uciekającym zyskiem, zaprzężono do pługa nie tylko mężczyzn, ale kobiéty i dzieci. Współzawodnictwo kapitalistów nakazywało zająć wszystkie ręce, silne i słabe. Zajęto je—ale tak strasznie, tak bez miłosierdzia, że aż życie nie mogąc podołać maszynie, stanęło...

Dola ludzi pracujących godna litości! Źrzebięcia ani cielęcia nie zaprzęgą do ciężaru—czekają aż będzie koniem lub wołem; człowiek pracować tu musi od kolebki. Maleńkie dziatki, które u nas tylko jeść i biegać umieją, tutaj już używane do tysiącznych posług, muszą zarobić swoje parę *sous* na dzień, bo im powiedziano, że inaczéj niedostaną obiadu. Serce się ściska, patrząc na te stroskane pięcio-i trzech-letnie główki.

Gimnastyka, tak konieczna do rozwinięcia sił ludzkich, zupełnie zaniedbana. Ogromna większość nie ma czasu na ćwiczenia—ci co mają po temu środki, nie uznają potrzeby wyrabiania muskułów. Czemu gimnastyka grecka, podobnie jak dzieła Homera, nie wchodzi w wychowanie klassyczne? Trudno pojąć: pomiędzy dwojgiem wybierając, pierwsza potrzebniejsza niż drugie. Samą greczyzną i łaciną pasą uczni mających przebywać szczyty bakalaureatu, zapominając, że im stromsza droga, tém więcéj siły fizyczne potrzebne.

Gimnastyka istnieje wprawdzie po francuzkich liceach, ale w takim stanie jak łacina i greczyzna—dwa języki umarłe. Wszystko to razem tak urządzone, że uczeń nie więcéj skoki jak Sofoklesa miłuje. Zamiast być na ostatnim planie, potrzeba żeby ćwiczenia ciała, gimnastyka, fechtunek, pływanie, konna jazda, wyszły na pierwszy—żeby się stały niezbędnem dopełnieniem wychowania. Wtedy i umysł byłby zdrowszy niż dzisiaj, przy sztucznem trybowaniu jednéj połowy jestestwa.

Organizacja szkoły gimnastycznéj greckiéj wykazuje wagę, jaką do niéj przywiązywano w owym świecie opartym na harmonji i równowadze. Budynek miał jedénaście działów: portyk w którym rozmawiali obywatele; sala, gdzie odpoczywała zmęczona młodzież; sala, gdzie się rozbierano; sala gdzie nacierano oliwą; arena do walki; sala do gry w kule; aleja do przechadzki; galerja pokryta na zimę; sala, kąpielna; podwórze do wyścigów; w końcu budynek przeznaczony na administracją zakładu. To wszystko razem zwało się gimnazjum.

Porównawszy z tamtem, teraźniejsze gimnazjum francuzkie, małość jego uderza, a i takie jest zbyteczne. Półkownik Amoros, pp. Triat i Roux probowali zaprowadzić w Paryżu ten przedziwny wymysł starożytny. Zakłady ich zasługują na pochwałę, ale publiczność z nich nie korzysta. Czemu? Jeden odpowiada: nie mam czasu; drugi: co mi to po tém? A dzieci tymczasem rosną krzywe, ociężałe, niezgrabne, bezsilne i ospałe.

Szkoły niższe bardzo tu wiele do życzenia pozostawiają. Nic smutniejszego, nic więcéj ponurego i zimniejszego, jak ta pierwsza stacja wychodzących z domu rodzicielskiego dzieci! Pomiędzy Elegjami umówionemi jest jedna, którąby wypadało nakoniec usprawiedliwić, chcę mówić o stereotypowym wykrzykniku: „Szczęśliwe czasy szkolne!“ Z tą mistyfikacją porównać tylko można uwielbiane w sielankach cnoty wieśniacze. O! wioski! o licea! przez ileż przemian przejść jeszcze musicie, zanim oddawane wam pochwały będą prawdziwe.

Zaprawdę, jeżeli mamy oglądać się poza siebie tęsknem okiem, to jedna tylko luba i błogosławiona epoka tego warta: czasy pierwszego dzieciństwa.

Któż z nas, bogaty czy ubogi, nie wspomina z rozkoszą złotych latek, po których natychmiast nastąpił wiek żelazny szkolnego zasłania. Dom rodzicielski przypomina samych przyjaciół, bo dla sześcio-letniéj twarzyczki sam Judasz miałby szczere pocałunki; przypomina igraszki w ogrodzie, przed kominem lub w łóżeczku; słodką bezczynność, któréj jeszcze nie można nazwać lenistwem; tkliwe łajania matki, swawolę z ojcem, podwójny pocałunek rodzicielski wieczorny, pokrzepiający jak wiatyk—a czarowny w krainie snów przewodnik; przypomina nareszcie radośne przebudzenie w łóżeczku ustawionóm przy wielkiém łożu babuni.

Niestety! oba opróżnione na zawsze i minione na zawsze, jak tajemnica wszech rzeczy, jak piękne bajeczki, które wiatr śpiewał a złocił promień domowego ogniska; jak owe trwogi, po których do główki ukrytéj w matczynych fałdach, luba wstępowała pewność... jak owe ciepło gniazdeczka, które w trzydziesto-letniéj odległości radzibyśmy poczuć jeszcze, równie jak uczciwe powietrze bawialni i woń spiżarnianych łakoci, woń patryarchalną Penatów, na któréj można osnuć poemat,—dowodem *Pan Tadeusz*.

O, boska jutrzenko pierwszego dzieciństwa! Jakiegoż południa blaski warte są twéj różowości, która same nawet cyprysy zmienia w róż krzaki! O! słodkie nazwy dziecięce! jakież tytuły dorównają wam potém? Gdyby można było wybierać, któżby z dostojników świata tego nie wolał być jeszcze nazywany *Lilim* przez matkę, niż jaśnie-oświeconym przez petycjonaryuszów?

Czar przepada pierwszego dnia szkoły. Szkoła taka, jaka dotąd powszechnie we Francji istnieje, jestto więzienie, do którego zamykają igrające niewiniątka skazane na lat ośm do ciężkich robot. Bo jakże nazwać ową łacinę o piątéj rano? greczyznę w niedzielę, algebrę, nad którą ślęczeć każą w kuszący poranek majowy!

W dzień wyjazdu do szkoły, jak w dzień porwania do więzienia, spadają pod nożycami złote pukle, które były matki rozkoszą; sukieneczka dziecinna cacana, ustępuje miejsca smutnemu mundurowi. Z ogoloną głową, w ciemnym tużurku, gimnazjaści wyglądają jak galernicy widziani przez odwrótny koniec lornetki. Widząc ich przechodzących parami jak by skutych, smutnych i szpetnych, chowanych srogo bez ruchu i powietrza, zawsze ochota bierze odwołać się do cesarskiéj łaski... Kwiat ludzkości powinienby kwitnąć jak bzy lub stokrotki, na wolnem powietrzu—potrzeba mu tylko ogrodnika i przestrzeni. Nie! wołają pedagogi: potrzeba mu stróża i czterech murów.

Dość spójrzeć na szkołę, żeby posmutnieć. Wysokie gmaszysko... ponure, w klamrę zbudowane, otacza podwórze ciemne, na którem stoją drzewa, wołące umierać jak zielenieć w takiem miejscu. W klasie atmosfera stęchła; sypialnia zimniejsza niż szpital; stoły w jadalni pokryte brudną ceratą. Budzenie brutalne w chwili, kiedy sen najmilszy; kładzenie przymusowe, w chwili kiedy oczy się nie kleją. W zimowe poranki uczyć się lekcji na pamięć przy świecy; jeść w milczeniu zawsze tęż samą zupę, mając mózg wiecznie natężony ku przeszłości macedońskiéj, lub przyszłości zadanego wypracowania; ulegać władzy tak zwanych maitres-d'études, którzy są męczennikami lub katami; słuchać ślepo, tak zwanego préfet des études, który, skoro go prosisz o pozwolenie umycia rąk, odpowiada żeś je mył dziś rano—i to wszystko prawie o głodzie, bo nie pokrzepia wieczysta fasola, ani szklanka zafarbowanéj czerwono wody—oto dola dziecka odsadzonego od pieszczot domowych. Kiedy tak wszystko mu dokucza, biedne, myśli o domu i zasypia, wołając ze łzami w sercu: Więc już tu nigdy nikt nie pocałuje!

Ten brak powietrza, światła, swobody, przywiązania, uciechy, trwa lat ośm, aż do chwili, w któréj powrót do świata, innego rodzaju troski gotuje.

Nieraz zastanawiałem się nad tém, czemu wychowanie publiczne we Francji kasuje naturę i życie rodzinne? Wiadomo, że szkoła niemoże dać dziecku wszystkich wygód domu rodzicielskiego, ale może zachować niektóre jego dobre zwyczaje, jak ochędóstwo ciała, ruch konieczny, poufne rozmowy, rozmaitość rozrywek, braterstwo i uprzejmość. Tymczasem, nic z tego wszystkiego. Szkoła francuzka nie jest naturalna, ale całkiem sztuczna: o złamanie natury walczy — usiłuje zrobić z człowieka maszynę.

Z tego cośmy powiedzieli, nie wypada wcale, iż przekładamy wychowanie prywatne nad publiczne—przeciwnie: szkoła dobrze urzdzona, dla chłopca jest tyle zbawienna o ile zawsze szkodliwa dziewczynie — ta bowiem niepowinna nigdy odstępować matki: dla niéj nieświadomość jest tyle pożądaną, ile dla nas nauka życia. Kwitnąć na gałązce rodzinnéj, to całe zadanie dziewczęcia. Życie zbiorowe krzepi ducha mężczyzny, ducha kobiéty denerwuje, bo ona nie stworzona na to, żeby na wystawie stać, ale żeby się ukazywać wybranym; piękność kobiety uczciwéj nie jest kamelji wdziękiem, lecz fijołka: fijołki kwitną w ukryciu i tylko wonią obecność swą zdradzają.

Przyznając korzyści wychowania publicznego dla chłopców, można jednak ubolewać nad gwałtownym kontrastem, jaki pomiędzy domem rodzicielskim a szkołą istnieje. Wychowanie nie powinno pieścić, ale też i martwić niepowinno; niepowinno pozbawiać dwunastoletnich dzieci naturalnych uciech ich wieku i narzucać im pracy nad siły. Mianowicie, wypadałoby przenieść wszystkie licea za miasto, bo działanie powietrza w przeludnionéj i błotnistéj ulicy, jest zabójcze.

Uwzględniając tę gwałtowną potrzebę, przeniesiono do Fontenay-aux-Roses ogromne liceum Sainte-Barbe-des Champs. Zakład osiedlił się tam za pomocą dawnych swych wychowańców, dziś akcjonarjuszów, którzy pamiętając co wycierpieli, umieją najlepiéj zaradzić złemu. Liceum św. Barbary, kwitnące swobodnie wśród pięknego parku za rogatkami Paryża, jest obecnie najlepszą szkołą niższą stolicy.

(Dokoń. nastąpi.)

ROZMAITOŚCI.

— W Angers 12-go marca został odkryty pomnik znanemu artyście Davidowi. Wielu z jego uczniów i artystów umyślnie przyjechało z Paryża, ażeby się znajdować, na téj uroczystości.

— Mieszkańcy Biuktuku, w hrabstwie Kent, w Nowéj Szkocji, byli niedawno świadkami ciekawego złudzenia (mirage). Część wyspy księcia Edwarda, znajdującéj się w odległości 14 mil, była widzianą w powietrzu. Napowietrzny ten krajobraz znajdował się tak blizko, że nagie oko mogło rozróżnić domy, a za pomocą lornetek, widać było doskonale ludzi, powozy i bydło.

— Przypuszczenie o odkryciu kontynentu amerykańskiego przez Fenicjan, nowego znalazła zwolennika w osobie Bewerleja i w Kanadzie. W jednéj ze starożytnych jaskiń miedzianego wieku, znaleziono tam szklanne monety, jak twierdzą, widocznie fenickiego wyrobu.

— W okolicach Berlina, w wiosce Tempelhof, znanéj z zamożności włościan, odbyło się niedawno włościańskie wesele. Gości było do 130 osób. Zjedli oni 60 kur, centnar ryby, 1½ centnara bułek pszennych, 12 cieląt, 14 świń i wypili 300 butelek wina. Podczas uroczystości nietylko panna młoda, lecz i wszyscy goście pięć razy się przebierali. Panna młoda, według zwyczaju, od żadnego nie może się uwolnić tańca, tańcujący z nią powinien zapłacić talara muzykantom jeżeli żonaty, jeśli zaś kawaler, okupuje się trzema talarami. Dzięki téj kontrybucji, muzykanci 105 talarów zebrali. Po ulicach wioski, z któréj narzeczona pochodziła, przeprowadzano ją z muzyką i pochodniami, a do domu narzeczonego towarzyszyła jéj eskorta z 14-tu jeźdźców złożona. Tam, spotkano nowożeńców z muzyką, pochodniami, oraz postawiono dla nich bramę tryumfalną. Gody trwały przez cztéry dni.

— Ze sprawozdania wydrukowanego w „Bookseller,“ organie angielskiego księgarskiego ruchu, dowiadujemy się, że w Anglji wyszło książek, od grudnia 1861 roku do końca listopada 1862 r.—4,828, licząc w to i nowe wydania dawniejszych utworów. W téj liczbie teologicznych dzieł 942, romansów i powieści 925, poezji i dzieł nadobnéj literatury 673, historycznych i biograficznych 337, prawniczych 283, geograficznych i podróży 278, filologicznych 243; perjodycznych wydań w książkowym formacie 216, naukowych 157, przyrodniczych i matematycznych 148, z dziedziny rolnictwa, ogrodnictwa i t. p. 104, z dziedziny wojskowości, marynarki i inżynjerji 81, z dziedziny budownictwa i sztuk pięknych 61, handlowych i przemysłowych 60. Ilość wychodzących książek z ilością egzemplarzy, w których się one rozchodzą, nie zawsze w jednakowym jest stosunku. I tak najwięcéj się rozchodzi książek treści religijnéj i romansów, nierównie mniéj dzieł historycznych i biografji. Podróże znajdują również niemały odbyt. Aby mieć

wyobrażenie jak wielka ilość rozchodzi się dzieł treści religijnéj, dosyć jest wskazać, że znane „Essays and Reviews“ rozeszło się w 20,000 egzemplarzy, „Księga zaś hymnów“ w 27,000. Lecz największym odbytem cieszą się popularne i religijne książki, wydawane nakładem Strean et Comp.,są one illustrowane, małego formatu, w pięknéj oprawie. Cena ich nieznacząca—od 1 szylinga 6 pensów, do 2 sz. 6 pen. za tom (od 2 zł. 25 gr. do 4 zł. 26 gr.) Między książkami tego wydania, „Myśli o życiu“ rozeszły się w 40,000 egzem. „Potęga modlitwy“ w 67,000 egzem. Z romansów, Mikołaj Nickleby, znany i w polskim przekładzie, rozszedł się w 100,000 egzem., „Klub pikwicki“ w 140,000 egz. Z podróży, znana podróż do Afryki Livingstona, którаby się i naszéj literaturze przydała,rozeszła się w 20,000 egzem., „Podróż Mac Clintok'a“ w 12,000 egz. „Historja Macaulaya“ z zadziwiającą rozeszła się szybkością: wyprzedano jéj 267,000 tomów! Wydania ludowe przedstawiają olbrzymie cyfry: „Information for the people“ (Wiadomości dla ludu) rozeszły się w Anglji w 140,000 egzem. Do tych liczb dodamy jeszcze pobieżną wiadomość o książkach, czytanych w pierwszéj londyńskiéj bibljotece, utrzymywanéj przez mistra Mudy. Jest to największa na świecie prywatna książnica. Znajduje się w niéj około miljona książek. W ciągu ostatniego dziesięciolecia, od 1852 roku, mister Mudy dodał do niéj 260,000 tomów. Z téj olbrzymiéj ilości książek 416,706 romansów, 215,743 historycznych i biograficznych utworów, 125,981 podróży; pozostałe 202,157 tomów, obejmują wszystkie inne gałęzie literatury. Ilość egzemplarzy w bibljotece Mudy, dochodzi nieraz ogromnéj liczby, np. „Podróży“ Livingstona znajduje się 3,250 egzem. Jak uważa Mudy, każdą książkę czyta w przecięciu trzydziestu ludzi.

— Nazwa rzeki Yarou (Jacu), płynącéj na granicy stanu Tennessee i wpadającéj do Mississipi, pochodzi z indyjskiego języka i oznacza: „rzekę śmierci.“ Woda w téj rzece jest stojąca, ciemna,nadzwyczaj mętna i wydająca szkodliwe wyziewy. Częste użycie téj wody sprowadza nieuleczone choroby. Wszyscy prawie żołnierze armji jenerała Granta, bawiący czas jakiś na brzegach Jacu, ulegli wszelkiego rodzaju chorobom, które przyjęły mniéj lub więcéj niebezpieczny charakter. Wielu z nich, lubo się i wyleczyło, nie mogą jednak zupełnie przyjść do siebie i wyglądają jakby z tamtego świata. Szkodliwe własności téj rzeki silnie oddziaływają na moralny i fizyczny stan wojsk, konsystujących w tych okolicach.

— Stopniowy a nieustanny wzrost ludności Anglji w upłynionéj ćwierci bież. stulecia, podług cyfr wziętych ze sprawozdania złożonego sir Johnowi Greyowi za rok 1861, daje się w następujący sposób wyrazić. Co każde pięć lat ludność kraju powiększa się o miljon, a niekiedy nawet więcéj. Od roku 1836 do 1840 ludność prześcignęła cyfrę 16-tu miljonów; od 1841 do 1845, 17-tu miljon.; od 1846 do 1850, 18-tu miljon.; od 1851 do 1855, 19-tu miljon.; wreszcie od 1856 do 1860 doszła liczby górą 20-tu miljon. W połowie roku 1861 liczba całéj ludności Anglji wynosiła 20,119,496. Cyfra urodzin, małżeństw i śmierci dochodziła 1,458,932; małżeństw było więcéj niż w roku 1841 o cyfrę 82,000, zgonów o 91,000, a urodzin o 184,000. Liczba urodzin przewyższyła liczbę zgonów o 261,292, a tym sposobem przeszła cyfrę przeciętną, która w dzisiejszym stanie ludności na 245,000 się liczy. W tymże roku 30,000 Anglików wyemigrowało do kolonji lub za granicę. Liczba małżeństw wynosiła 163,706;pomiędzy niemi było zawartych podług obrządku kościoła anglikańskiego 130,697, podług obrządku innych dyssydentów 13,182, katolików 7,782, żydów 262, kwakrów 58; krom tego było 11,725 małżeństw zawartych „superintendant registrow,“ to jest bez żadnych form religijnych. W całéj téj liczbie zawarto małżeństw 26,333, w których oboje nowożeńcy podpisać się nieumieli; cała zaś liczba podpisujących się przy zawarciu umowy przedślubnéj znakiem umówionym zamiast pisma, była mężczyzn 40,204, a kobiet 56,770. W rozwoju piśmienności Londyn pierwsze trzyma miejsce w całym kraju: stosunek umiejących podpisać się w Londynie do nieumiejętnych wynosi 89% mężczyzn i 82% kobiet. Na prowincji północne okolice trzymają pierwszeństwo przed południowemi. W niektórych miejscowościach, jak np. w Sussex, Herfordshire, Essex, Suffolk, Norfolk i innych, jeżeli sądzić mamy z podpisów na kontraktach ślubnych, wykształcenie bardziéj jest upowszechnione pomiędzy niewiastami, aniżeli pomiędzy mężczyznami. Na północy téj niewymierności niema. W r. 1861 urodziło się 696,406 dzieci; w téj liczbie było płci mezkiéj 355,972, żeńskiéj 340,434, co przedstawia dosyć ciekawe zjawisko, gdyż kobiet zwykle więcéj się rodzi. Stosunek rodzących się do ludności wyraża się przez 3,461%, czyli 1 urodzony przypada na 29 osób ludności. Z liczby 44,157 dzieci rodziców nieślubnych było 22,728 chłopców i 21,429 dziewcząt. Stosunek dzieci nieprawego łoża do pochodzących z małżeństw wynosi 6,3%; w Londynie ten stosunek jest mniejszym i sięga tylko 4,4%. Statystycy-moraliści zadziwić się muszą, że liczba dzieci nieprawego łoża często zostaje w stosunku z wyższym lub niższym stopniem oświaty: 10,6% i 11,2% przypada na Westmoreland i Cumberland, a 6% i 7% na Monmonthside i Wallję. Nareszcie liczba zgonów wynosiła 435,114; mężczyzn umarło 222,281, a kobiet 212,833. Stosunek śmiertelności do ogółu mieszkańców wyraża się przez 2,163%.

— W południowem kensingtońskiem muzeum urządzono wystawę ślubnych podarunków księżny Aleksandry, małżonki kięcia Wallji. Podarunek króla Danji jest najbogatszym i niepospolitym: składa się on z pięciu rzędów pereł i djamentów zakończonych krzyżem zrobionym na wzór starożytnego d a g m a r s k i e g o krzyża. Królowa ofiarowała synowéj swojéj kosztowny garnitur z opalów i brylantów wykonany według rysunku nieboszczyka jéj męża. Zwraca on szczególną uwagę zwiedzających. Książę ofiarował swéj narzeczonéj kolczyki i naszyjnik z pereł i brylantów, do garnituru tego należy djadem najdroższy z całego zbioru. Miasto Londyn złożyło w darze prześliczny i kosztowny naszyjnik; brylant średniéj wielkości ceniony jest więcéj niż 5000 f. sztr; a jedenaście innych o mało są mniejsze i wcale nie ustępują temu co do czystości wody. Oprócz tego na wystawie jest mnóstwo innych upominków tak od koronowanych jak i prywatnych osób, gdyż prawie każde hrabstwo w Anglji złożyło swéj przyszłéj królowéj kosztowną pamiątkę.

KURSA GIEŁDOWE.

PETERSBURG, 3 (15) maja.

Sześcioprocentowe rossyjskie srebrem	109%.
Pięcioprocentowe 1-éj pożyczki	94½.
„ 2-éj „	96.
„ 3-éj „	97.
„ 4-éj „	97.
„ 5-éj „	94.
„ 6-éj „	102.
„ 7-éj „	96¾, ½.
Pięcioproc. bilety banku państwa	98⅞, ⅝.
Akcje Głównego Tow. kolei żelaz.	112, 111¾.
Obligacje 4½ proc. tegoż. Tow.	86½.
Akcje ryzko-dynab. kolei żelaz.	93¾.
Weksle (na 3 mies.): na Londyn	36⅜ 3/16 p.
— — na Amsterdam	178½, 178¼ c.
— — na Hamburg	32½, 11/16. sz. b.
— — na Paryż	382, 382½ c.

WARSZAWA, 15 (3) maja.

Listy zastawne oprócz kuponu	14 r.	91	k.
Obligi skarbowe — —	84—	75	—
Akcje Główn. Tow. kolei żel.	113—	„	—
Akcje Spółki żeglugi parowéj	„ —	„	—
Obligacje tejże Spółki	83—	25	—
Akcje drogi żel. warsz.-bydgoskiéj	86—	„	—
— — warsz.-wiedeńskiéj	73—	„	—
Weksle: na Berlin (2 mies.) za 100 tal.	97—	27½	—
— na Hamburg (2 mies.) za 300 m.	148—	20	—
— na Paryż (2 mies.) za 300 fr.	78—	75	—
— na Wiedeń (2 mies.) za 150 złr.	89—	10	—
— na Londyn (3 mies.) za 1 fst.	6—	59	—
— na Petersburg (1 m.) za 100 r.	99—	25	—
— na Moskwę (1 m.) za 100 r.	99	„	—

RYGA, 3 (15) maja.

Pięcioproc. 1-éj pożycz.	97.
— 5-éj „	95.
Czteroprocentowe 3-éj i 4-éj poż.	87
Pięcioproc. bilety banku państwa	98½.
Weksle na Londyn	36 7/16, ½ p.
— na Amsterdam	179½ sz. b.
— na Hamburg	32 ?/16, ½ sz. b.
— na Paryż	382¼, 281½ c.

ODESSA, 2 (14) maja.

Weksle: na Londyn za 1 fs.	6,62, 6,61½ k.
— na Paryż za 1 r.	381, 381½ c.
— na Marsylję za 1 r.	381½ c.
— na Genuę za 1 r.	322¼ c.

BERLIN, 13 (1) maja.

Rossyjskie 5-procentowe 5-éj poż.	99½ %.
— — 6-éj poż.	96¼.
Polskie obligacje skarbowe oprócz kup.	80⅞.
— listy zastawne	90¾.
— bilety bankowe	91¾.
Weksle: na Petersburg (3 tyg.) za 100 rub.	100⅛ tal.
— na Warszawę (krótki term.) za 90 r.	91¼ tal.

HAMBURG, 13 (1) maja.

Rossyjskie 5-proc. 5-éj pożyczki	84¾ %.
— — 6-éj pożyczki	91¼ %.
— — 7-éj pożyczki	88¾ %.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 s.	31⅝ sz. b.

AMSTERDAM, 13 (1) maja.

Rossyjskie pięcioproc. 5-éj pożyczki	83⅞ %.
— — 6-éj p.	90½.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r.	171 c.

LONDYN, 13 (1) maja.

3-procentowe ang. konsolidy	92 %.
Rossyjskie 5-proc. 2-éj poż.	94½.
— 7-éj poż.	92¾.
Weksle na Petersburg (3 mies.)	34½ p.

PARYŻ 13 (1) maja.

Renta 3-proc.	69, 80.
Akcje kredytu ruchomego	1432 fr.
Akcje Główn. Tow. kol. żel.	427 fr.
Weksle na Petersburg za 1 r.	380 c.

O G Ł O S Z E N I A.

Дозволено Ценсурою. 7 Мая 1863 г. Вильно.

W drukarni A. H. Kirkora.